БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 275 (11874)
1968 оной ноябриин 23, суббото

Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...Л АЖАЛДА— ...Л АНХАРАЛ

...С-эй ЦК-гай октябриин Пленум оронойнгоо хүдөө ажахые ... хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ талаар дэлгэрэнгы, тодорхой ...үүдые хараалба. Тэрэ тоодо мал ажалые эрид дэбжээхэ, ма... шэмые элбэг дэлбэгээр абадаг болохо талааршье дайшалхы ...үүд табигдаа.

...ай республикын хүдөө ажахын гол hалбари—мал ажал бо...ээл тиимэhээ парти, правительствамнай колхоз, совхозуудай... ажалые хүгжөөхэ талаар горитой ехэ хэмжээнүүдые абана, ...ын туhаламжа жэл бүри улам ехээр хүргэжэ байдаг. Энээ... ...ФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй hаяхан абаhан хони олоор ...жэ, мяха, ноohо элбэгээр абадаг болохо тушаа тогтоол гэр...рээнэ. Иимэ саг үргэлжын туhаламжын ашаар мал ажалнай ... жэлнүүдэй туршада амжалтатайгаар хүгжөө. Манай респуб...лай ашаг шэмэ абаха, гүрэндэ худалдаха түсэб, уялгануудаа ...элдэ дүүргэжэ үлүүлэн дүүргэжэ байдаг болонхой. Энэ ха...тэй ажалшадай габьяа ехэтэй ажалай, партийна болон совет ...ай hайн эмхидхэлэй хүдэлмэриин аша үрэ мүн. Теэд энээгээ...гаа амарха гээшэ огто таарахагүй ябадал ааб даа. Социа...ын арга боломжонууд барагдашагүй. Тэдэниие хүсэд дүүрэ...глэжэ, мал ажалай бүри ехэ продукци абаха гэhэн зорилго ... ЦК-гай октябриин Пленумэй тогтоол табина.

...зорилгые дүүргэхын тула манай колхоз, совхозууд энэ жэл ...ына hайн үндэhэ hуури табижа үгөө. Хэзээ хэзээнэйхиhээ ...тэжээл бэлдэгдээ, ороohо тариянай зүйл элбэг, малай байра ...ригдана. Мал ажалые амжалтатайгаар эрхилхэ кадрнуудшье ... эрхэ байдалда малай ашаг шэмэ жэл бүри улам ехээр аба... бүхы арга боломжо бии гээшэ.

... мал ажалые эрхилхэ, ашаг шэмыень ехэ болгохо талаар ... амжалтын туйлагдабашье, эндэ ехэ дутагдалнууд, шиидхэг...куудалнууд үшөө бии. КПСС-эй ЦК-гай пленумэй онсолон ...нэй ёhoop, зарим колхоз, совхозууд ажалаа муугаар ябуул...хэдэн продукци абалгаар, ажалай бүтээсын талаар партиин ...ездын хараалhан түсэбтэ табан жэлэй хэмжээндэ хүрөөдүй ... Ороohото болон хүдөө ажахын бусад ургамалнуудай урга...элүүлхэ, малай ашаг шэмые ехэ болгохо хүдэлмэри hулаар ...ана. Пленумэй энэ тобшолол манай олонхи ажахынуудта ...баатай. Илангаяа малай тоо толгой олошоруулха, ашаг шэ...рид дээшэлүүлхэ хүдэлмэри олонхи ажахынуудта hулаар ...ана.

...ниие баримталан нэгэ жэшээ харуулая. 1968 ондо 100 ...рhөө Яруунын аймагта—51, Мухар-Шэбэрэй аймагта—47, ...магта—42 тугал абтаа, 100 эхэ хонин бүриhөө Зэдын аймаг... Сэлэнгын аймагта—61 хурьган абтаа. Эдэ тоонууд нёдондо ...ээ үсөөн гэжэ тэмдэглэлтэй. Зарим газарта малаа олошо... орондо, үсөөрүүлжэ байhан баримташье бии. Тэрэшэлэн мя...ала республикымнай ажахынууд нёдондо жэлэй 10 hарынхи...дуулаа, hүн баhал багаар абтаад байна. Тиихэдэ жэл бүри ... мал гарзална, hубайрна. Энэшье жэлдэ иимэ ушар олоор ...

... бүгэдэ дутуу дундануудай гол шалтагаан гэхэдэ, эмхидхэлэй ...риин hула байhан, зарим партийна, советскэ, ажахын орга...оhан шиидхэбэринүүдэйнгээ, түсэб даабаринуудайнгаа, со...уялгануудайнгаа дүүргэлтын түлөө hулаар тэмсэдэг, үдэр бү...алта хэдэггүй байhан ба хүтэлбэрилхы олон хүдэлмэрилэгшэ...агдаhан ажалдаа харюусалга багатайгаар хандажа байhан ...олоно. Эндэ нэн түрүүн Хүдөө ажахын министерствые зэмэл...уб гэхэдэ, мал ажалдахи эдэ бүхы дутуу дундануудые хара...ад, тус зургаанай харюусалгатай хүдэлмэрилэгшэд саг сооhо ...эмжээнүүдые абаагүй, мал ажалые саашадань улам hайнаар ... шухала асуудалнуудые табидаггүй, зарим асуудалнуудые ...эдээ, ярадаг, тэбдэдэг, бодомжогүйшье ябадал гаргадаг бай...эдэ малай олоор hубайрhанай, гарзалhанай түлөө ажахын ...илэгшэдтэ, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ шанга эрилтэ таби... Тиимэhээ мал ажалые саашадань эрид хүгжөөхэ хэрэгтэ зохи...рал үшөөл хандуулагдаадүй байhаар гэжэ тобшолходо зүйтэй.

...өө парти, правительствымнай зүгhөө хүдөө ажахые, тэрэ ... ажалые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгые ниитэ партий... гүрэнэй шухала политическэ хэрэг дээрэ тоолоод, дэлгэрэн...энүүдые абажа байхадань, ажалдаа халирхайтаар хандаха ...о таарахагүй ябадал мүн. Мал ажал тушаа анхарал орол...д hайжарха зэргэтэй.

...эбтэ табан жэлэй даалгабариин ёhoop, мяха, hү, ноohо болон ... бусад продукци абаха, гүрэндэ худалдаха түсэб ехэ гээ... түсэбые дүүргэхын тула нилээд ехэ бэрхэшээл дабаха, хүсэ...долго гаргаха, илангаяа эмхидхэлэй болон ниитэ-политическэ ... үдэр бүри ябуулха баатай бологдоно. Иимэ ажал шадама...улха хүсэн манайда бии. Партийна, советскэ, ажахын орга...тэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд ... эршэ хүсэеэ элсүүлхэ ёhотой. Тиигэбэл колхоз, совхозуу... табигдаhан ехэ, орёо зорилгонууд заатагүй шиидхэгдэхэ.

...И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойдо бэлэдхэлэй социалис ... хүдөөгэй ажалшадай дунда үргэнөөр дэлгэржэ байнхай. ... hаалишад, үхэршэд, лутоводууд болон механизаторнууд ...рта ойн хүндэлэлдэ арад зонойнгоо hуудал байдал улам hай... тула эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэг болгохо талаар дээ...гдэhэн социалис уялгануудые абажа, эршэ ехэтэйгээр хүдэл...хадаа мал ажалые саашадань түргэнөөр хүгжөөхэ эмхидхэлэй ...литическэ туйлай ехэ хүсэн мүн. Энээниие зүбөөр хэрэглэхэ, ...лдхэ, үдэр бүриин хиналта, туhаламжа хүргэхэ гээшэ пар...рганизацинуудай шухалын шухала хэрэг. Тиихэдэ даалгагда... хэрэгэй түлөө тушаалта хүн бүхэнэй харюусалгые дээшэ... партийна, гүрэнэй журамые тэдэнэй нарин нягтаар сахихые, ...үсхэлтэйгээр ажалдаа хандахые туйлаха хэрэгтэй.

... ажалые хүгжөөлгэ гансал хүдөө ажахын ажалшадай хэрэг ...ээндэ промышленна предприятинуудай, соёл культурын, ме... эмхи зургаануудай, hургуулинуудай болон бусад зургаануу...ективүүдэй хубита орохо зэргэтэй.

...ажал—манай ажахын гол hалбари. Тэрэниие хурдан түргэ...жөөлгэдэ үдэр бүриин нарин нягта анхарал хандуулжа, ... ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые хүсэндэнь ...хэрэгтэ хубитаяа нэмээхэ гээшэ хүдөө ажахын бүхы ажалша... түрүүнэй зорилго мүн!

„КОСМОС-254" НИИДХҮҮЛЭГДЭЭ

ТАСС-ай мэдээсэл

...смос—254» гэжэ ээлжээтэ хэмэл одон 1968 оной ноябриин ...оветскэ Союзhаа дэгдээгдээ.

100 АЛДАРТА ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

ТАРГАН МАЛ—ГҮРЭНДӨӨ

Энэ жэлhээ манай совхоз мяха-лиг үүлтэрэй мал олоор үсхэбэ-рилжэ, гүрэндөө hайн шанартай мяха ехээр тушааха гол шэглэл-тэй болоо. Тиимэhээ үйлэдбэреэ шэнээр түсэблэн уларилаха, үхэ-рэй, адуу моридой тоо олошоруул-ха, мяхалиг үүлтэрыень hайжа-руулха болонобди.

Хүдөө ажахыгаа саашадань хурданаар хүгжөөхэ, илангаяа мал ажалай продуктнуудые, мяха ехээр абадаг болохо асуудалнуудта КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пле-нум ехэ анхарал табиhан байна. Энэ Пленумэй материалнуудтай танилсаха зуураа, совхозоймнай малшад үбэлжэлгэеэ эмхитэйгээр үнгэргэхэ, малаа тобир тарганаар ондо оруулха гэжэ оролдоно.

Байгша ондо малаа hайнаар үбэлжүүлхэ аргатайбди. Нёдондо-нойхиhоо хоёр дахин ехэ үбhэ бэлэдхэжэ абтаhан, зелёнко, hо-лоомо, таряа талханай зүйл урда жэлэйхиhээ дээгүүр хуряагданхай. Малшадшье урма зоригтойгоор ажаллана.

Октябрь hарын эхинhээ хойшо гүрэндэ тушаагдаха хашарагуудаа шахан таргалуулжа байнабди. Бу-хыдөө 380 хашараг дулаан байра-да байлгагдажа, hайнаар эдеэлүү-лэгдэнэ. Үнгэрhэн октябрь hарада шахамалнуудай шэгнүүр бүхыдөө дунда зэргээр сүүдхэдээ 600—600 граммаар нэмэhэн байна. Ажалша бэрхэ малшан Дашабыл Нимаевай даадаг малай шэгнүүр сүүдхын 680 граммаар дээшэлээ.

Үбhэ тэжээлээ зүбөөр хубаа-рилжа, тэжээлэй единицэ бүхэ-ниинь ашаг үрэ ехэтэйгээр хэ-рэглэхын тула совхозой хүтэлбэри-лэгшэд горитой анхарал табина. Бэлэдхэгдэhэн бүхы үбhэнэй 60 гаран процентынь лабораторидо шалгагдажа, тэрээндэ хэды шэнээн протеин, каротин бии байhаниинь тодорхойлогдоhон байха юм. Энээ-нэй ашаар тэжээлээ зүбөөр хубаа-рилха, тэрээндэ дутаhан бодосуу-дыень ондоо тэжээлээр хүсэлдүүл-хэ арга олоhон байнабди.

Манай совхозой адууhа малай гол тэжээл үбhэн болоно. Тиимэ-hээ үбhэ ногооной ургаса дээшэ-лүүлхэ, сабшалан hайжаруулха хүдэлмэри шухала удха шанартай. Энэ талаар совхоздомнай hүүлэй жэлнүүдтэ зарим тэды хүдэлмэри хэгдэдэг болонхой. Мүнөө жэлдэ сабшалан hайжаруулха тусхай луго-мелиоративна отряд байгуу-лагдаа. Тэрэниие дүршэл шадаба-ри ехэтэй коммунист, совхозой парткомой гэшүүн Георгий Ми-хайлович Подтяной хүтэлбэрилнэ.

Энэ намартаа тус отрядай хү-сөөр сабшалан дээрэ 1500 тонно наг шэбхэ гаргагдаа. Мүнөө тэдэ-нэр гүүртэ, отарануудай газаахи аргал шэбхэ обоолжо, тэрэнээ зөө-жэ байнхай.

Н. ЦЫРЕНОВ,
Исэнгын совхозой главна зоотехник.

Жэлэй түсэб—10 hара соо! Игэжэ Бэшүүрэй аймагай «Дружба» колхозой hү hаалиин дүрбэдэхи фермын малшад партиин ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэридэ харюусана. Колхозой эрхим hаалишад Ц. Г. Шодоева энэ үе соо 36340 литр, Н. Б. Шагжиева—33297 литр, Е. Ж. Цыдыпова 30821 литр hү haагаа. Мүнөө эдэнэр гүрэндөө түсэбhөө гадуур hү тушаажа байна. Зураг дээрэ: (зүүн гарhаа) Ц. Г. Шодоева, Ц. Б. Биликова, Н. Б. Шагжиева. В. Д. Цыдыпова. Е. Ж. Цыдыпова.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй тогтоолые шудална

ҮРГЭН ДЭЛИСЭТЭЙ БОЛОХО

Партиин ЦК-гай мартын Пленумэй шиидхэбэринүүд хүдөө ажахын үй-лэдбэриин бүхы hалбаринуудые хүг-жөөхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ үүргэтэй байhыень бодото байдал тодоруулан харуулба.

Олон жэлэй жэшээ баримтануудые, тоонуудые дурдангүйгөөр, мүнөө жэ-лэй зарим жэшээнүүдые дурдахамни. Энэ жэлдэ манай колхозой полинууд-hаа hайн ургаса абтаа. Дунда зэргээр гектар бүриhөө 15,7 центнер таряан хуряагдаа. Зарим нэлэнхы ехэ поли-нууднhаа гектарай 25—27 центнер таряан абтаhан байна. Хамта дээрээ 67600 гаран центнер таряан хуряаг-даа. Игэжэ ургаса хуряалгаар ай-маг соогоо манай колхоз түрүүлhэн байна. Яагаад иимэ ехэ ургаса аб-тааб? Гансал орон тэнгэриин—бороо хурын (энэшье ехэл удха шанартай байгаа юм бэзэ) ашаар иимэ ургаса абтаа гэхын аргагүй. Манай колхоз-нигууд, механизаторнуудай ехэ орол-долго, хэшээлэй энээндэ бии байhа-ниинь элитэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ таряанай поли-нууд дээрэ 15 мянган центнер үтэг-жүүлгэ гаргагдаа hэн. Түрүүшынхеэ аммиагай уhан хэрэглэгдээ, полинуу-дай бүртаг үбhэн дээрэ самолёдhоо хорон хаягдажа, үгы хэгдээ. Тиихэдэ урэhэнэй таряае томо жэжээрнь ил-гажа, сортовой урэhөөр хэрээhэлүү-лэн тарилга хэгдэhэн. Газар таряа-лан эрхилхэ агротехникын заабари игэжэ наринаар сахиhанай аша үрэ энэл байна—мүнөө жэлэй ургаса гэ-жэ хэлэхэ эрхэтэйбди. Энээнэй ашаар ниитынгээ малда нёдондонойхиhоо нэгэ хахад дахин ехээр элдэб тэжээл бэлэдхэгдээ, үбhэн хоёр дахин ехээр сабшагдаа. Иимэ болоhонhоо хойшо малай үбэлжэлгые hайнаар үнгэргэ-хэ арга боломжотой гээшэбди.

Хүдөө ажахын продуктнуудай, тэ-рэ тоодо таряанай бэлэдхэлэй сэн-гые дээшэлүүлhэн ушар хадаа ажа-хые хүгжөөхэдэ ехэ түлхисэ болохо, урмашуулгын шухала хэмжээн мүн.

Баян намарай хэшэг суглуулжа байха үедээ партиин ЦК-гай октяб-риин Пленумэй материалтай танил-сабабди. Хүдөө ажахын бүхы hалба-ринуудые улам хүгжөөхэ, ашаг ехэ-тэй болгохо гэhэн тодорхой зорилго-нууд энэ Пленумэй шиидхэбэри соо хараалагданхай. Энээнтэй дашарам-дуулан, манай колхозой механизатор-нуудай суглаан hаяхан болоо. Энээн дээрэ октябриин Пленумэй матери-алтай танилсаhан, механизаторнуу-дай социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые гаргаhан, партиин ЦК-гай октябриин Пленумэй табиhан зорилгонуудые бэелүүлхын тулада 1969 ондо дүүр-гэхэ уялганууд баталагдан абтаhан байна. Газар таряалан эрхилхэ куль-тура дээшэлүүлжэ, ургаса ехээр аба-даг болохо гэжэ эдэ уялганууд соо онсо заагданхай.

Энэ жэлдэ эрхим hайнаар хүдэлжэ гараhан механизаторнууд—комбай-нернуудай ажал тэмдэглэгдэhэн бай-на. Ургаса хуряалгаар чемпион боло-hон Прокопий Иванов, Базар Сукнев, Цыдендамба Цыдыпов, Мирон Тогто-хоев, Николай Первухин гэгшэд тус тустаа 80—80 түхэригэй мүнгэн шан абаа. Мүн ехэ ороohо абаха юм. Хамтадаа 16 хүн шан, хүндэлэлэй грамотануудые абаhан байна.

Энээнтэй хамта манай партийна комитет энэ Пленумэй материалнуу-дые олониитэдэ ойлгуулха хүдэлмэ-ри улам шангадхаха гэжэ оролдоно. Энэ зорилгоор партийна суглаан дээ-рэ агитаторнууд, политинформатор-нуудай хүдэлмэри тухай асуудал hа-яхан зүбшэн хэлсэгдэhэн байна. Ой-гуулламжын хүдэлмэри улам шанга-хаха гэhэн тогтоол баталагдан абтаа. Агитаторнууд, политинформаторнууд малай фермэ, гүүртэ, отарануудаар гаража, ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулжа байна. Саашадаа энэ хүдэл-мэри улам үргэн дэлисэтэй болохо юм.

Ц. СУБАНОВ,
Зэдын аймагай «Мир» колхозой партийна комитедэй секретарь.

АГИТАТОРНУУД МАЛШАДТА ОШОБО

Аймагай партийна, Соведэй эмхи зургаануудай эдэбхитэд колхоз, совхозуудта гараба. КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые олониитэдэ танилсуулха хүдэлмэри эдэнэр ябуулжа байна. «Эрдэм», Суулгын совхозуудта агитаторнуудай семинар үнгэргэгдөө. Мүнөө эдэнэр малай гүүртэ, фермэнүүдтэ гаранхай.

Ниитын ажахын бүхы hалбаринуудые ашаг ехэтэй болгохо, газар таряалангаа агротехникын эрдэм ухаанай ёhoop эрхилхэ, тиигэжэ ургаса дээшэлүүлхэ арга боломжонууд тухайдаа колхоз, совхозуудай механизаторнууд хөөрэлдэнэ.

Энэ жэлэй ургаса хуряалгын дүнгүүдээр «Одон» совхоз, «Искра» колхоз РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг абаhан байна. Эдэ ажахынуудай таряашад, механизаторнууд таряанай ургаса дээшэлүүлхэ хараа бодолнуудаа hанаашалжа байнхай.

Ц. ЗАМБАЛАЕВ,
КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой политическэ гэгээрэлэй таhагые даагша.

ҮҮРГЭНЬ ЕХЭ

Үдэр бүхэн бидэниие ехэ ой—В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ой тэ-шэ дүтэлүүлнэ. Агуу багшын бүхы ажал ябуулга, ажабайдал хадаа бүгэ-дэндэ ульгэр жэшээ болоho үгэнэ. үзэл сурталынь бүхы түрүү бо-долтой хүнүүдэй туг болонхой. Эдэ бүгэдые хүн зондо ойлгуулха, нэбтэ-рүүлхэ гээшэ тон шухала зорилго бо-лоод байна. Эдэ бүгэдые бэелүүлхын тулада юу-хээн хэгдэжэ эхилээ. Ма-най аймагта агуу багшада зорюул-hан уншалганууд эхилэнхэй.

Энэ ехэ ойтой дашарамдуулан, соёл сурталай хүдэлмэри шангадха-хаhаа гадна хото, хүдөөгэй ажалша-дай дунда социалис мүрысөөн үргэ-нөөр дэлгэрбэ. Коллектив бүхэн энэ ойе угтаха уялгануудые баталаг абаад, эршэмтэйгээр хүдэлжэ байна. Эгээл иимэ үе сагта—ажалай эршын шангадажа байhан үедэ партиин ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэ-ринүүд гараба. Хүдөө ажахые, тэрэ-нэй бүхы hалбаринуудые улам хүг-жөөхэ хараа шугамууд эдээн соо зо-хёогдонхой. Манай аймагай ажахы-нуудта эдэ документнүүдтэй танил-сажа, арга боломжонуудаа элирүүл-нэ, хэмжээ ябуулганууддые хараална. Агитатор, политинформаторнууд пар-тиин ЦК-гай октябриин Пленумэй тогтоолнуудые хүн зондо хөөрэжэ үгэнэ.

Соёл сурталай хүдэлмэри шангад-хаха зорилгоор бүхы ажахынуудта агитатор, политинформаторнуудай се-минар үнгэргэгдэбэ. В. И. Ленинэй ойе угтуулан, октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые нэбтэрүүлхэ та-лаар соёл сурталай хүдэлмэри ябуул-ха тухай эдэ семинарнууд дээрэ хэл-сэгдэhэн байна.

Октябриин Пленумэй материалнуу-даар ажахынуудта—малшад, механи-заторнуудтай хөөрэлдөө хэхэдээ аги-татор, политинформаторнууд тодорхой баримтанууд дээрэhээ бултыень ха-руулалсана, ажахынуудай туйлаhан үрэ дүнгүүд, тоо, баримтануудые са-суулжа үзэнэ. Игэжэ хөөрэлдэхэдэ, хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудые элирүүлхэ, ажахын hалбаринуудые ашаг ехэтэй болохо хэрэгтэ тэдэниие зорюулха хэмжээнүүд абтахаар. Энэ талаар агитаторнуудай үүргэ ехэ.

И. ЕФИМОВ,
КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой пропаганда, агитациин таhагые даагша.

КОММУНИС БА ХҮДЭЛМЭРИШЭНЭЙ ПАРТИНУУДАЙ
УЛАСХООРОНДЫН ЗҮБЛӨӨНДЭ БЭЛДЭХЭ КОМИССИИН ЗАСЕДАНИ ТУХАЙ
КОММЮНИКЕ

...унис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхооорон-...өөндэ бэлдэхэ комиссиин заседани 1968 оной ноябриин ...hаа 21 хүрэтэр Будапешт хотодо болобо.

...унис ба хүдэлмэришэнэй 67 партиин, тэрэ тоодо Ал-...тэлбэрилхы социалис партиин, Америкын Холбоото ...ай Коммунис партиин, Аргентинын Коммунис пар-...Австралиин Коммунис партиин, Австриин Коммунис ... Бельгиин Коммунис партиин, Болгариин Коммунис ... Боливиин Коммунис партиин, Бразилиин Коммунис ... Цейлоной Коммунис партиин, Чилиин Коммунис ...Кипрэй ажалша арадай прогрессивнэ партиин, Кос-... арадай авангард партиин, Чехословакиин Комму-...тиин, Даниин Коммунис партиин, Урда-Африканска ... партиин, Доминиканай Коммунис партиин, Эквадо-...унис партиин, Хойто Ирландиин Коммунис партиин, ... Коммунис партиин, Францын Коммунис партиин, ... Коммунис партиин, Гваделупай Коммунис пар-...темалай Ажалай партиин, Гаитиин Ара-...элэй партиин, Гондурасай Коммунис партиин, ...Коммунис партиин, Ирландиин хүдэлмэришэнэй ... Иракай Коммунис партиин, Иранай Арадай пар-...раилиин Коммунис партиин, Иорданиин Коммунис ... Канадын Коммунис партиин, Колумбиин Коммунис ... Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин, Ли-...ммунис партиин, Люксембургын Коммунис партиин, ... Социалис хүдэлмэришэнэй партиин, Сүлөөрэлгын ...измын партиин (Марокко), Мартиникэга Коммунис ... Мексикын Коммунис партиин, Монголой Арадай-...онно партиин, Великобританиин Коммунис партиин, ... Социалис нэгэдэмэл партиин, Германиин Социалис ... партиин (Баруун Берлин), Германиин Коммунис ... Никарагуагай Социалис партиин, Италиин Комму-...ин, Парагвайн Коммунис партиин, Перуанай Комму-нис партиин, Португалиин Коммунис партиин, Реюньонско Коммунис партиин, Румыниин Коммунис партиин, Сальвадо-рой Коммунис партиин, Сан-Маринска Коммунис партиин, Испаниин Коммунис партиин, Швейцариин Ажалай партиин, Сириин Коммунис партиин, Советскэ Союзай Коммунис пар-тиин, Суданай Коммунис партиин, Турциин Коммунис пар-тиин, Тунисай Коммунис партиин, Уругвайн Коммунис пар-тиин, Венесуэлын Коммунис партиин Аюулгүйн хэрэг харааа-даа абажа, эндэ нэрлэгдээгүй үшөө нэгэ нюуса партиин түлөө-лэгшэд заседанида хабаадалсаа.

Норвегиин Коммунис партиин, Швециин Коммунистнуудай партиин зүүн тала баригшад заседанида адаглагшадаар тү-лөөлэгдөө.

Өөрынгөө түлөөлэгшэдые эльгээжэ шадаагүй хэдэ хэдэн партинууд бэлэдхэлэй комиссида бэшэгүүдые эльгээгээ.

1968 оной сентябрь—октябрьда болоошо заседаниину-дай үедэ ойлголсогдоhоной үндэhөөр, коммунис ба хүдэлмэ-ришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөө зарлаха тухай, гэрээндэ бэлдэжэ үргэлжэлхэ гурим тухай асуудалые бэлэд-хэлэй комисси хаража үзэбэ. Зүблөөндэ бэлдэхэ комиссида хабаадагшад энэ асуудал үргэнөөр, бүхы талаhаань зүбшэн хэлсэhэнэй hүүлдэ, консультативна уулзалгын үедэ тодор-хойлогдоhон, «Империализмда эсэргүү тэмсэлэй мүнөө үеын зорилго ба коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудай, империализмда эсэргүү бүхы хүсэнүүдэй бата нэгэдэл» гэhэн асуудалаар коммунис ба хүдэлмэришэдэй партинуудай уласхоорондын зүблөөе 1969 оной май соо Москвада зарлаха гэhэн тобшолол хэбэ.

Ерээдүйн зүблөөнэй документнүүдэй проектнүүдые хара-жа үзэхэ, зүблөөе үнгэргэхэ эмхидхэлэй асуудалнуудаар шиидхэбэринүүдые гаргаха, зүблөөе үнгэргэхэ тодорхой бол-зор гаргаха зорилготойгоор комиссиин ээлжээтэ сессие 1969 оной мартын 17-до Москва хотодо зарлаха гэжэ зүблөөндэ бэлдэхэ комиссида хабаадагшад мүн лэ хэлсээ. Зүблөөндэ бэлдэхэ комиссиин ээлжээтэ заседани болотор зүблөөнэй до-кументнүүдэй проектнүүдые бэлдэжэ дүүргэхэ гээд комисси-да хабаадагшад хүдэлмэришэ бүлэгтэ даалгаа.

Коммунис ба хүдэлмэришэнэй аха дүү партинуудые, тэрэ тоодо зүблөөнэй бэлэдхэлдэ хабаадалсаагүй партинуудые, энэ хүдэлмэридэ оролсохыень урнhанаа комисси мэдүүлнэ.

Великобританиин Компартиин, Швейцариин Ажалай пар-тиин, Реюньоной Компартиин түлөөлэгшэд уласхоорондын зүблөө зарлаха гол ёhонуудые дэмжэжэ байгаашье hаа, өөрынгөө партинуудай хүтэлбэрилхы органуудтай зүбшэлhэ-нэй hүүлээр партинуудайнгаа баталан абаhан шиидхэбэри-нүүд тухай дуулгаха. Бусад делегацинууд энэ коммюнике нэгэн дуугаар баталан абаа.

Бэлэдхэлэй комиссиин хүдэлмэри хани харилсаанай, сэхэ руунь hанал бодолоо мэдүүлсэлгын оршон байдалда үнгэрөө. Энэ комиссиин хүдэлмэри марксизм-ленинизмын hургаалай, пролетарска интернационализмын гол ёhонуудай үндэhөөр хани барисаанай ба талархалгын таhаршагүй холбоое саашадаа бэхижүүлхэ гэжэ коммунис ба хүдэлмэришэнэй парти-нуудай эрид шууд шиидэнхэй байhые гэршэлээ.

* * *

Зүблөөндэ бэлдэхэ комиссиин хүдэлмэри эмхидхэхын ту-ла таарамжатай эрхэ байдал хангаhанайнь, заседанида ха-баадаhан бүхы партинуудай делегацинууд, айлшадые аха дүүгэй ёhoop угтаhанайнь түлөө ВСРП-гэй ЦК-да халуун баясхалан хүргэбэ. Венгриин Коммунистнуудай партиин эм-хидхэгдэhээр 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, социалис бай-гуулгадаа шэнэ амжалта туйлахыень ВСРП-гэй гэшүүдтэ, Венгриин бүхы арадта үнэн зүрхэнhөө хүсэбэ.

БурАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

НҮХЭР Н. Ц. ЦЫБЕНОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Хэблэлэй органуудта удаан саг соо, hайнаар хүдэлмэрилhэнэйнь түлөө, 60 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, «Буряад үнэн» газетын редакциин ахалагша литературна хүдэлмэрилэгшэ **Намдак Цыбенович Цыбеновые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретариин түлөө А. БОЛОТОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1968 оной ноябриин 22.

ТООСООТО ҺУНГАЛТЫН ПАРТИЙНА СУГЛААН

БОДОТО ТОБШОЛОЛ ХЭМЭЭР

Хүдөө нютагуудай оло мянган хүн зониие эд хэрэгсэлээр, эдеэ хоолой зүйлнүүдээр таһалгаряагүй хангаха гээшэ хүндэтэй, харюусалгатайшье хэрэг болоно. Энэ шухала хүдэлмэриие, хэнэйшье мэдэһээр, Буркоопсоюзай мэдэлэй худалдаа наймаанай эмхи зургаанууд эрхилдэг байна. Гадна Буркоопсоюз хадаа хүдөө ажахын продукци бэлэдхэжэ, хотын хүн зондо наймаалдаг, гүрэндөө тушаадаг үүргэтэй.

Энэ шухала зорилгоёо хэр зэргээр дүүргэжэ байһан тухайгаа Буркоопсоюзай хүтэлбэрилхы органуудта хүдэлдэг коммунистнууд һая үргэнөөр хөөрэлдэбэ. Тус хөөрэлдөөн партийна эхин организациин тоосоото һунгалтын суглаанай үнгэржэ байха үедэ болоһон байна.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе амжалтатайгаар угтахые бэлдэжэ байһан Буркоопсоюзай, мүн нютагуудтахи эмхи зургаануудай коллективүүд тоосоото үедэ хүдэлмэриин яһала гэмгүй үрэ дүн туйлаа гэжэ тэмдэглэгдээ. Энэ амжалтада Буркоопсоюзай партийна эхин организациин бүридэлдэ ородог коммунистнуудай оруулһан хубита нилээд ехэ. Илангаяа коммунистнуудай, мүн хүтэлбэрилхы партийнабэшэ тушаалтадай юрэнхы ба политическэ мэдэрэлые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ анхарал һайса хандуулагдаа. Тэрэшэлэн Буркоопсоюзай мэдэлэй худалдаа наймаанай, бэлэдхэлэй эмхи зургаануудай ажахын-финансова ажал ябуулгые һайжаруулха, хүдөөгэй ажалшадые али бүхы хэрэгсэлээрнь анхаралтайгаар хангаха, кооперативна эд зөөри сахин хамгаалха талаар горитой юумэн хэгдээ.

Гэхэтэй хамта Буркоопсоюзай, мүн тэрэнэй мэдэлэй нютагуудтахи эмхи зургаануудай ажал ябуулгада дутагдалнууд олон. Хүдөөгэй ажалша зоной хэрэглэмжын эрилтэ гүйсэд дүүрэнээр хангагданагүй. Тэдээндэ хэрэгтэй юумэнүүдынь хүрэжэ шаданагүй. Ямар эд бараанда хүнүүдэй мүнөө дуратай болоһон ушарые шэнжэлэн үзэхэ хүдэлмэри тон хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнэ. Бааза болон складуудта хэрэгһээ гараһан гү, али худалдагдажа үрдеэгүй эд бараанай үлэгдэл үлэмжэ ехэ байдаг. Энэ ушар хадаа эд бараанай эрьесые түргэдхэхэ хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандаһанай бодото гэршэ мүн болоно гэжэ партбюрогой секретарь нүхэр Худугуевай хэһэн тоосоото элидхэл тушаа үгэ хэлэһэн коммунистнууд тодорхойлһон байха юм.

Бэлэдхэлэй хүдэлмэридэ дутагдал мүн лэ олон. Хүдөө ажахын продуктнууд үшөөл багаар суглуулагдана. Ангай арһа бэлэдхэхэ түсэб таһалдалда оронхой. Илангаяа ондатрын арһан тон үсөөнөөр ородог болоо. Хэрмэнэй, булганайшье арһанай оросо бирагүйхэн. Ондатра гэжэ ангые хуули бусаар хюдаха ябадал дэлгэрэнхэй. Гэбэшье энэ хуули буса ушартай эрид шууд тэмсэхэ хүдэлмэри хэгдэнэгүй. Агнууриин хэрэг эрхилхэ тусхай мэргэжэлтэд өөрынгөө гол тушаалдаа хайхарамжагүйгөөр хандана. Энэмнай хиналта ба эрилтын һулаһаа болоно бшуу.

Худалдаа наймаае болбосон ёһоор эрхилхэ хэрэгтэ ёһо тэдысэ, албан хойрогоор хандаха ушарнууд баһал үзэгдэнэ. Нютагуудтахи магазинуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ Буркоопсоюзай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө бодото туһаламжа үзүүлэгдэнэгүй. Шэнэ дүй дүршэл мууса, аали нобшоор нэбтэрүүлэгдэнэ. Энэ дутагдалые Захааминай аймагай худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай байдалһаа элиһэлэн баримталмаар.

Жэшээнь, аймпотребсоюзай мэдэлэй магазинуудай доторхи байдалынь угаа зохидгүй, ариг сэбэр ёһоор сахигданагүй. Наймаалагшад һожоргүйгөөр хүдэлнэ, хүн зондо бүдүүлигээр хандана. Хүн зондо хэрэгтэй эд бараан, эдеэ хоолой зүйлнүүд таһалдана гэхын хажуугаар бааза, складуудта нормоһоо галуур эд бараа барина. Энэ ушар хадаа худалдаа абагшадай хэрэглэмжые шэнжэлдэггүйн гэм шуу.

Буркоопсоюзай хүдэлмэрилэгшэд хүдөө нютагуудаар ябанагүй гэхын аргагүй. Тиигэбэшье тэндэхи хүдэлмэрилэгшэдтэ бодото туһа хүргэнэгүй. Худалдаа наймаанай хэрэгые һайжаруулха, болбосон ёһоор эрхилхэ эрилтэдэ хайхарамжагүйгөөр хандадаг байһые баримталан харуулна. Ганса хүдөөгэй байдал иимэ бэшэ. Хамар доро байһан городой олонхи магазинуудай байдалай һайн юумэниинь үгы. «Таежный» гэжэ магазиниие жэшээ болгон харуулая. Тэрэ магазин нэрэдээ хүрэнэ гү? Үгы. Эндэ ой тайгын амтан баялигай нэгэшье зүйлынь байдаггүй гэхэдэ алдуу болохогүй.

Эндэ хэлэгдэһэн зарим тэды дутуу дундануудые юу гэршэлнэб гэхэдэ, Буркоопсоюзай аппарадай, тэрэнэй мэдэлэй республиканска эмхинүүдэй коммунистнууд хүдөөгэйнгөө нүхэдтэ туһалха хэрэгтэ хангалтагүйгөөр хандана гэжэ тэмдэглэлтэй. Энэ хадаа партийно-эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэриин дутагдал мүн гэжэ коммунистнуудай элирхэйлһэниие тон зүб гэжэ тэмдэглэмээр.

Партбюро шэнээр һунгагдаа. Тэрэнэй ерэхэ үедэ бэелүүлхэ зорилгонууд тодорхойлогдоо. Шэнэ партбюро хадаа хамтын суглаан дээрэ хэгдэһэн шүүмжэлэлһээ бодото тобшолол хэхэ уялгатай.

Д. КОЛМАКОВ.

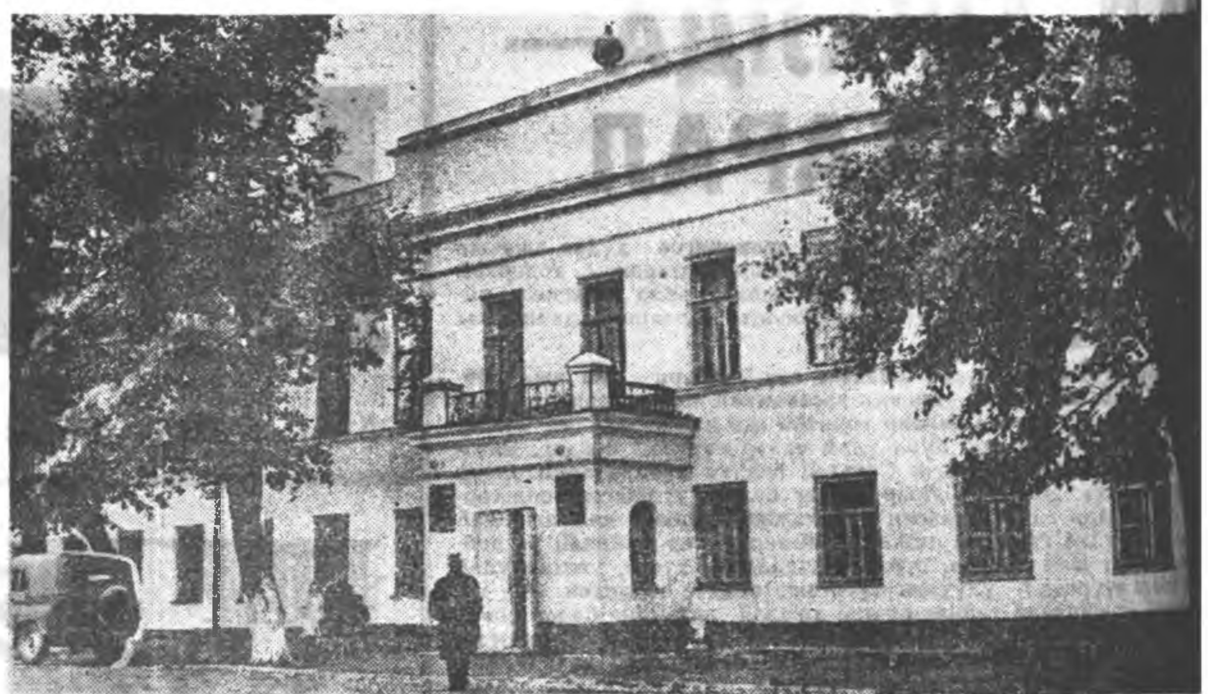

В. И. Ленинэй ябаһан, хүдэлһэн, ажаһууһан газарнууд... вет хүнүүднай мүнхэлжэ, багшын арюун дурасхаалда шэнэ... памятнигуудые бодхооно.

УЛЬЯНОВСК. Симбирскэ гимназиин гэр. Эндэ Ленин һур... юм. Мүнөө тэндэ В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ № 1 дунда һур... оршоно.

ТАСС-ай фо...

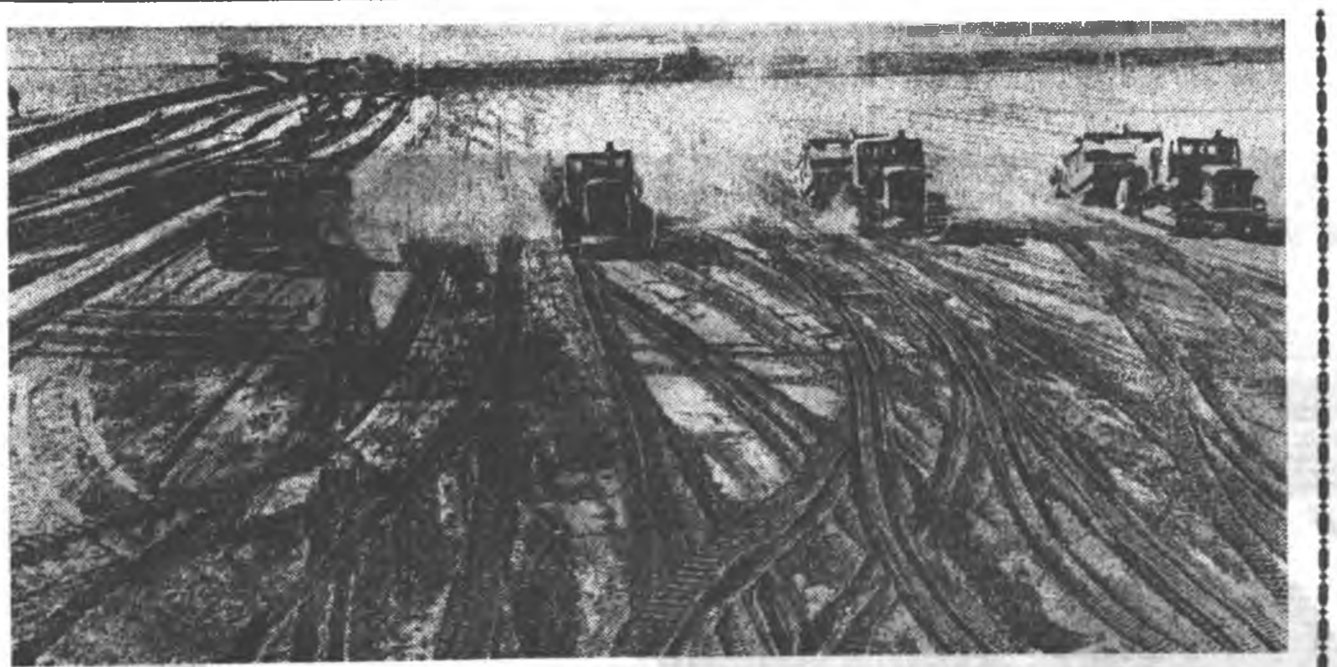

Урда Казахстанай «Чардарастрой» трестын хүдэлмэришэд КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлэн, Сыр-Дарья мүрэн шадар ехэ далай тогтообо. Энэ далайн уһаар Кызыл-Кумай сүл губи уһалагдажа, барайгарай һэмбэрэгүүд ургаха юм. Барайгар таридаг 11 совхоз эндэ байгуулагдахаар хараалагдана. Тэдэнэй нэгэн «Восход» энэ жэлдэ 5000 гектар газарһаа барайгарай түрүүшын ургаса хуряажа абаа.

Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозойхид мүнөө шэнэ поли бэлдэжэ байна. Газар малтадаг машинанууд сүл губида хүнхинэлдэнэ. Уһалууриин ханааб, арыгуудые татана. Зураг дээрэ: Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой барайгарай поли дээрэ.

ТАСС-ай фото.

ИЛЬИЧТЭЙ ТАНИЛСАНАБДИ

Москва хотодохи В. И. Ленинэй түбэй музей тон мэдээжэ газарнуудай нэгэн болоно. Үдэр бүхэндэ 2—3 мянган хүн зон энэ музейдэ ородог ха юм. Тэдэнэй дунда хүдэлмэришэд, колхознигууд, хариин айлшад, студентнүүд...

Иимэ ехэ ябаса ойлгосотой. юуб гэхэдэ, тоо томшогүй олон. элдэб зүйлэй экспонадууд арадай агууехэ багша В. И. Ленинэй ажабайдал, ажал ябуулга тухай тон эли тодоор хэлээд үгэнэ.

Музейн нэгэ зал соо хүрин шэрэтэй багахан стол, хажуудань хоёр стул табигданхай. Шушенск нютагта сүлэлгэдэ байхадаа. Ильич энэ столдо һуугаад ажалладаг байһан. Эндэ байхадаа «Росси доторхи капитализмын хүгжэлтэ», «Ородой социал-демокрадуудай зорилгонууд», «Манай партиин программын проект» болон бусад 30 гаран, бултанда мэдээжэ болоһон зохёолнуудые бэшээ бэлэй.

Саанахана, шэл доро баабгайн тархиин дүрсэтэй лагван, самсаалтай стакан, багахан халбага табяатай. Энэнь 1907 оной эхинһээ тэрэл оной апрель һара болотор эмиграцида байхадаа Ильичэй хэрэглэдэг юумэнүүд гээшэ.

Нэгэ витринын саана Владимир Ильичэй өөрынь хубсаһа ха（ранабди. Һүүлшынгээ эмиграцида байхадаа манай багша энээхэн хүүртиг, сээжэбшэ, шляпа, ботинка үмдэжэ ябаа.

Тортог болошоһон түмэр гүсэ, багахан заглуу, модон тармуур, хажуур, һүхые музейдэ орогшод һонирхон харанад. Разлив... 1917 оной зун революционно подполидо байха үедөө Ильич набша намаа, хуурай үбһөөр хушагдаһан отог соо байрлаһан. Заглуу соогоо эдеэгээ шанажа эдидэг, түмэр гүсэ соо сайгаа бусалгадаг, мүн үбһэ сабшадаг, тармадаг байгаа...

Түүхэтэ событинууд тон түргөөр дутална. 1917 оной октябриин 20-до Ленин нюусаар Петроград ерэбэ. Гурбан хоногой үнгэрөөд байхада, Ленинэй хүтэлбэри доро партиин ЦК-гай заседани боложо, пролетариадай зэбсэгтэ восстани үнгэргэхэ тухай шиидхэбэри абтаа бэлэй.

Энэ заседани Карповка голой эрьеын хажуудахи 32-дохи байшан соо болоһон. Һүни тон орой заседани дүүрэжэ, сугларагшадай тарахада, намарай хүйтэхэн һабир-шэбэр бороо орожо байба. Владимир Ильич гансахан костюмаараа ерэһэн байгаа. Заседанида хабаадалсаһан Ф. Э. Дзержинский энээниие обёоржо, өөрынгөө үмдэжэ ябаһан плащ тайлажа үгэбэ. Ильич хэды арсабашье, энэ плащынь үмдэжэ. нюуса байрадаа ошоо һэн. Партиин ЦК-гай связной байһан Эйно Рахьягайда энэ плащ үни удаан сагта хадагалаатай байгаа. Мүнөө у... музейн нэгэ зал соо үлгөөтэй...

Мүн эндэ Ильичэй пальто ... зоной анхарал татана. Ур... Михельсоной гэжэ нэрэ... заводой хүдэлмэришэдэй ми... дээрэ энэ пальто үмдөөд ябаһ... В. И. Ленин шархатаһан бай... 1918 ондо бэлэй. Эсерка Кап... арадай агууехэ багша Ильич... буудаа һэм шуу. Эгээл энэ ... тонь эндэ үлгөөтэй байна. Эн... дээрэнь хоёр улаан утаһаар б... гай һомонуудай ороһон газар... тэмдэглээтэй.

Парти болон гүрэниие хүт... рилхэ тушаа тон ехэ эршэт... ажаллаһанһаа, мүн шар... найнь хойшолонгһоо боложо В... Ленинэй бэе махабад муу... эхилһэн байгаа. Врачнууд Иль... чые удаан сагта амарха, бэе... галуулха гэжэ баадхаһан ... Тиигэжэ 1922 оной майн 19... Москвагай дэргэдэхи Горк... амархала ошоһон юм. Зүгөөр ... дэшье хүдэлмэреэ үргэлж... лээ. Юрын лэ кепкэ, ного... үнгэтэй, сээжэдээ хоёр томо ... маантай хүүртиг, сайбар үнг... һарюу захатай самса хара... Владимир Ильичэй аллей со... амаржа һууханань абтаһан ... һанаандамнай ороодхино.

Октябриин революциин ... тухай һануулдаг үшөө олон ... нэшэгүй юумэнүүдтэй эдэ ... нуудаар ябахадаа танилсаһан.

А. АШМАРИН.

ТУВЫН НОМУУДАЙ ЛЕНИАНА

Тувада өөрын үндэһэн үзэг бэшэгэй бии болохотой сасуу хэблэгдээшэ түрүүшын гурбан номой нэгэниинь «Ленин багша» гэжэ ном байһан. Нүгөөдүүлынь «Үзэглэл», «Арифметикэ».

Энэ жэлдэ республикын хэблэл 100 шахуу ном 400 мянган хэһэгээр хэблэн гаргахань.

Урдань үзэг бэшэггүй байһан тува арад өөрын уран зохёолшод, зураашад, артистнууд, уран бэлигтэнэй холбоонуудтай болонхой. Республикын уран зохёолшод, поэдүүдэй номуудһаа гадна, ородой болон дэлхэйн литературын классигуудай, тэдэнэй тоодо Пушкинай, Гоголиин, Шекспирэй, мүн ородой совет уран зохёолшодой зохёолнуудые хэблэнэ.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо Тувын хэблэл уншагшадтаа бэлэг болгон номуудай лениана бэлдэжэ байнхай.

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ БРИГАДИР

Революциин агуу багша Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй эршэ үдэрһөө үдэртэ шангадана. Энэ түүхэтэ үдэрые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө бүхы ороноймнай предприяти, ажахы бүхэнэй коллектив тэмсэнэ. Бригада, звено, цех бүхэнэйхид даабаряа үлүү лэн дүүргэжэ, шанар һайнтай продукци үгэхын тула оролдожо байна.

Улаан-Үдын Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой хүдэлмэришэд, алба хаагшад Ленинград, Москва хотонуудай ажалшадай үүсхэл дэмжэн, табан жэлэйнгээ даабари болзорһоонь урид, Агууехэ Октябриин социалис революциин 53 жэлэй ой болотор дүүргэхэ гэжэ шиидээд байна. Түрүүшүүл заводто олон. Жэшээлхэдэ, дизельнэ цехэй слесарьнүүдэй бригада (бригадирынь нүхэр А. Б. Сухаев) гурбадахи һараяа завод соогоо түрүүлжэ ябана. «Коммунис ажалай бригада» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн энэ коллектив халаан бүриингөө даабари 120—125 процент хүрэтэр дүүргэдэг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: слесарьнүүдэй бригадир А. Б. Сухаев.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

ШУШЕНСКЫН БАРИЛГА— НЭРЭ ХҮНДЫН ХЭРЭГ

Шушенск худар оронои нютаг хизаар бүхэнэй түлөөлэгшэд ерэжэл байдаг. В. И. Ленинэй, һаяын үдэрнүүдтэ 30 жэл гүйсэһэн гэрмузей харахаяа Үзбекистанай хлопок ургуулагшад, Иваново хотын бүд нэхэгшэд, Челябинскын металлургнууд хэдэ мянган километр зайе гаталжа ерэнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ энэ музейдэ 2 миллион шахуу хүн орожо хараа.

...Модоор бариһан гэр. Тэрэнэй ханадахи дурасхаалай молор шулуун самбар дээрэ «Дэлхэйн пролетариадай вождь В. И. Ленин 1897—1898 онуудта энэ гэр соо байрлаһан» гээд бэшэгдэнхэй. Урдань хэлсэдэгэй ёһоор, нюур талын ба ара талын үүдэнүүдээр энэ гэртэ орохо ёһотой байһан. Һайндэрэй болоходо нюур талын үүдээр, харин юрын үдэрнүүдтэ ара талын үүдээр ородог бэлэй.

Гэрэй эзэн Зырьяновһаа хүлһөөр абаһан таһалга соогоо Владимир Ильич ара талын үүдээр ородог байгаа. Мүнөө энэ таһалга соохи бүхы юумэн тэрэ үеынхи тэл адляар орхигдонхой. Сагаан скатертяар хушагдаһан стол, ногоон абажуртай керосинай лаампа, дүрбэн стул. Хоёр булангахи стол дээрэнь номууд, газетэнүүд, журналнууд. Таһалгын буланда— Ильичэй унтадаг модон кровать.

Гэрэйнь нүгөөдэ гурбан таһалга соо бэшэгүүд, документнүүд, гар бэшэгүүдэй фото-буулгабаринууд. Эдэнь Владимир Ильичэй сүлэлтэдэ ябахадаа хэды ехээр ажалладаг байһые гэршэлнэ. Эндэ эсэхэ сусахые мэдэнгүй, ухаан бодолоо гүйлгэдэг байгаа. Сибирьтэ гурбан жэл байха үедөө олон зохёол бэшэһэн юм.

Н. К. Крупскаятай ерэһэнэй һүүлдэ тариаша эхэнэр П. А. Петровагай гэртэ байдаг болоһон Владимир Ильич Надежда Константиновна хоёрой байрладаг тэрэ гэрэй хоёр багахан таһалга соо баһал тиимэрхүү простой байдалтай байгаа.

В. И. Ленинэй дурасхаалай газар болгохоор хараалагдаһан энэ хото мүнөө Шушенскда баригдажа байна. Эндэ олон дабхар гэрнүүд, һургуулинууд, үндэр гэгшын гостиница жэрылдэхэ. Асфальтаар хушагдаһан үргэн гудамжануудтань ногоон аллей зурыха. Городой түбтэ дурасхаалай зоно бии болгогдохо. Эндэхи үбгэд, хүгшэдэй дурдаһанай ёһоор мүнөө болотор үлэһэн фотографинууд, зурагуудаар хуушанай Шушенскын эндэхи хубиие һэргээхэ байна. В. И. Ленинэй тэрэ үедэ харгададаг байһан модон гэрнүүд, хүрөө, хашаа, тооһотой ү... нүүд... бүгэдэ тэрэ хэбээраа ... гээгдэхэ.

Дурасхаалай зоноһо дута... хаһи барисаанай парк эмхид... дэхэ. Тэндэнь Сибириин сүлэг... тэрэ үеэр хамта үнгэргэһэн ... ичэй соратнигуудай бюстнүүд... лэ табигдаха. Энэ парк соо С... республика бүридэ зорюулагд... аллей бии болгогдохо. Росси... дерациин аллей хүһалай, Укр... ины—үлянгирай набша ... һалбаран шааяха.

Агуухэ Ленинэй дурасх... таарамаар хотые Сибириин ... дээрэ —Шушенскда барилга... олон зуун залуушуул һайн ду... раа ерэжэл байна.

В. АРСЮХИ...
ТАСС-ай корр...

ЗУРАГЛАЛ

ХОНИШОНОЙ ДУУН

Талада аали намдуу. Саһан бударна. Түрүүшын саһан. Газаа дулаан. Арбагархан саһахануд хонишоной наранда хүрилшэһэн нюур эльбэн хөөрэнэ. Тэрэнэй унажа ябаһан үндэр хулын дэлһэн дээрэ бууһан саһахануд мориной дулаахан амисхаалһаа хайлажа. ногоондо үлхэлдөөд байһан шүүдэрэй дуһалдал ялалзана. Саһан бударна. Саб сагаахан саһан. Хонишоной сэдьхэлдэ баһал арюун тунгалаг. Тэрэ саб сагаахан саһанда баярлана. Энэ хөөрэжэ байһан саһан хонишоной зүрхэндэ уянгата дуу мүндэлүүлнэ. Хонишон аалиханаар дуулана. Тэрэнэй сээжэдэ шэнэ шэнэ дуунууд түрэнэ. Тэрэ түрэл дайда, ажал, Эхэ орон тухайгаа уянгатуулан магтан дуулана. Түрэл нютаг тухайгаа шэнэ дуу татана.

Урдань энэ талада хэн ямар дуу дууладаг байгаа гээшэб? Бүри урдань, хубисхалай болоодүй байхада? Иимэ һайхан баяр жаргалаар халиһан хүгжэмтэй дуун зэдэлдэг байгаа гү? Үгы даа. Энэ талада урдань баяр жаргалай дуун зэдэлээгүй. Эндэ, Бальчин-Хүндыдэ, баян хүн ажаһуудаг байгаа. Үгытэйшүүл тэрэнэй адууһа мал манажа ябахадаа ядарал зоболон тухайгаа гунигтайгаар дуулагша һэн. Хонишон Бүтыд Банзаракцаева энээниие һайн мэдэхэ. Энээн тухай тэрэнэй эсэгэ, хуушанай партизан Гармажап Сыдыкович басагандаа хөөрэжэ үгэһэн. Тэрэ басагандаа олон юумэн тухай хөөрэгшэ бэлэй. Бүтыд Банзаракцаева эсэгынгээ Ленин тухай хөөрөөшыень мүнөөшье болотор мартадаггүй.

— Басаган, Ленин гээшэнь шэнэ сагай үүдэ сэлижэ, маанадта—үгытэйшүүлдэ жаргал олгоһон хүн,—гэжэ эсэгэнь хэлээ һэн.

Бишыхан Бүтыд тиихэдэ Ленинда хайшан гэжэ баяр баясхалан хүргэхэ тухайгаа бодожо эхилээ һэн. Бага наһанайнгаа энэ бодолые тэрэ дүшэ наһа хүрэтэрөө мартаагүй. Хонишо эхэнэр Арадай ажахын туйлалтануудай выставкэдэ ошоходоо Мавзолейдэ орожо, Ленинда һугадэһэн бэлэй. Тэрэ мүнхэ нойроор нойрсожо хэбтэһэн Ленин багшада доро дохин гараа.

Бүтыд Банзаракцаева арбан табатайһаа ажаллажа эхилһэн. Багаһаа долдоһон энэ басаган дайнай үедэ һургуулида һурахаяа болиһон. Тиигээд энэ хүшэр хүндэ жэлнүүдтэ газар хахалалсаһаншье, таряа хуряалсаһаншье байха. Һүүлээрнь тэрэ һаалишанаар табан жэлэй туршада хүдэлөө. Хүнэй хойно орожо муугаар хүдэлөөгүй. Мүн колхозой эрхим һаалишадай нэгэн байһан.

Тэрэ гэһээр үни болоо. Аяар арбан дүрбэн жэл. Тиихэ үедэ колхоз дотор хурьга абажа түлжүүлхэ хүнүүд дуталдадаг байһан. Нэгэтэ колхозой түрүүлэгшэ Жамсо Бальжинимаевич Ванкеев һаалишан Бүтыдые правленидэ дуудаба. Түрүүлэгшын Бүтыдые хурьгашан болохыень дурадхахада, тэрэ арсабагүй. Тэрэ дүрбэн жэлдэ хурьгашанаар хүдэлөө бэлэй.

Һүүлээрнь тэрээндэ колхозой правлени эхэ хонидой отара даалгаба. Тэрэ гэһээр тэбхэр арбан жэл үнгэрөө. Хонишон эдэ жэлнүүдтэ яһалхан олон бэрхэшээлнүүдые дабажа, колхозой түрүүшүүлэй нэгэн болонхой. Ахалагша хонишон Бүтыд Банзаракцаева эдэ һүүлэй хэдэн жэлнүүдтэ ходол амжалтатай ябана. Урзанда 100 эхэ хонин бүриһөө 90,8 хурьга түлжүүлһэн байна. Нёдондо 100 эхэ түлгэ хонин бүриһөө 101,4 хурьга түлжүүлээ. Мүнөө хабартаа тэрэ отара дээрэхи 608 хониһоо 628 хурьга түлжүүлһэн, хонин бүриһөө 5,3 килограмм нооһо хайшалһан байна.

Хонишон хайшан гэжэ ажаллахадаа иимэ амжалта туйлана гээшэб?

— Оролдоһон хүн ороолон болохо гэлсэдэг. Бүтыд Гармажаповнамнай орлдожол ажалладаг хүн даа. Нэгэ юумэеэ хүсэд бүтээгээгүй һаа, һанаагаа амардаггүй,—гэжэ Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой правлени соо хэлсэжэ байгаа бэлэй.

Үнинэй хонишон ганса өөрынгөө ажал хараад ябадаггүй. Тэрэ жэл бүри колхозойнгоо хонишодой дунда социалис мүрысөө эмхидхэдэг заншалтай. Бүтыд Гармажаповна мүнөө жэл хонишон Даша-Нима Аюшеевтэй мүрысэжэ гараа һэн. Нүхэр Аюшеевай отарын хонишод мүнөө жэл баһал амжалтатай ябана. Тэдэнэр 671 хониһоо 670 хурьга түлжүүлээ.

Бүтыд Гармажаповна Цыден-Еши дүүтэйгээ ажалладаг юм. Хурьга абалтын үедэ тэдэнэртэ Шакур Шакирзанов туһалдаг заншалтай. Энэ отарын хонишод үшөө үбэл байхада «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй, «Байгал» журналай редакцинуудай соносхоһон республикын хонишодой мүрысөөндэ оролсожо, энэ мүрысөөндэ оролсохоор колхозойнгоо, аймагайнгаа, республикынгаа бүхы хонишодые уряалһан юм. Эндэхи хонишод абаһан уялгануудаа үлүүлэн дүүргэжэ, нэмэлтэ түлбэри болгон 48 хурьга абахаһаа гадна, редакцинуудай соносхоһон нэгэдэхи шан—радиоприёмнигто хүртэһэн байна.

Коммунистка Бүтыд Банзаракцаева колхозойнгоо хамтын хэрэгэй түлөө ходол оролдожо ябадаг хүн. Тэрэ колхозой партийна организациин, КПСС-эй райкомой гэшүүн юм. Иимэл хадаа энэ эхэнэр ажахынгаа хонин ажал тухай бодожо ябадаг, ажал дээрэхи ажаглалтануудаа правлениин суглаан дээрэ табидаг байна.

— Түлгэ хонидые түрүүлһэнэй үрэ байхагүй. Шадаал һаа зуһаг байхадань хонидые түрүүлхэ хэрэгтэй. Хурьгадынь элүүр энхээр түлжэдэг, нооһониинь шье һайн байдаг,—гэжэ үнинэй хонишон хөөрэдэг.

Бүтыд Гармажаповнагай отарын хонишод хайшан гэжэ ажаллахадаа ехэ нооһо абана гээшэб? Энэ асуудалда нэгэ хоёр үгөөр харюусахань бэрхэтэй. Нэн түрүүн отарынхид хонидойнгоо хүшэ тамир алдахуулангүй байхые оролдодог. Энэнышье ойлгосотой. Тураашаһан хонидһоо ямар түл, ямар нооһон абтахаб даа. Түлынь бэеэр муу, нооһониинь хэбэрэг байдаг. Бүтыд Гармажаповна хонидойнгоо нооһо унагаахагүйн тула шадалаараа оролдодог хүн... нэй тулада тэрэ хонидоо ... байрада хонуулдаггүй бай... дунда хониной нооһон ху... ургадаг, хэбэрэг болодог юм. ...рай хурьгад эхэнүүдтэйгээ ... хадаа нооһыень зүлгаадаг ... Иимэл дээрэһээнь энэ отар... хонидоо хурьгадһаань ам... байлгана.

— Хонидой бэеые сэбэр ... гаха хэрэгтэй. Энэ тон ш... Юуб гэхэдэ, хонидой мяха ... арһанайнгаа нүхэнүүдээр ... даг. Иимэл хадань хони... болзор соонь угааха хэр... Угааһанайнгаа һүүлээр ... муухай байрада байлгаха... хогүй. Мүн үбһэ тэжээлээ ... маг соо гаргаха үедэ ... оруулжа бүтэхэгүй. Юуб г... хонидой байһан хорёо соо... тэжээл гаргахада үбһэн хо... нооһон соо шэбээлнэ,—гэж... хэр Банзаракцаева хэлэдэ...

Иигэжэ ажалладаг лэ даа, ... нэй хонишон Бүтыд Гарма... на Банзаракцаева.

...Саһан бударна. Саб са... саһан. Хүнэй сэдьхэл арю... саһан. Хонишон Бүтыд Бан... цаевагай хонидоо мана... хадань уянгата дуун ... дэлнэ. Тэрэ түрэл тала, хон... хайгаа сэдьхэлэй дуу ду... Сэдьхэлэй шэнэ дуу. Шэ... дуу.

Г. РИНЧИ...

Сэлэнгэ.

hОНИРХОЛТОЙГООР БЭШЭЕЛ

«hайн эсэгын hургаал элдэб институт болон пансионуудhаа үү үрэжэлтэй».
Н. М. КАРАМЗИН.

«Зарим түрэлхид үхибүүдээ эрхэлүүлээб гэжэ гутаадаг. Нүгөөлынь ехэ инагаар хандан, яаралгүй хүмүүжүүлжэ сэхэ, сэсэн үүд болгодог. Эсэгын дуран эгээл иимэ юм».
Дени ДИДРО.

«Эхын гарнууд шэнги зөөлэн юун байхаб. Эдэ гарнууд дээрэ шадашье урматай».
Виктор ГЮГО.

й зулгыхан үхибүүдтэ, энэ үдэжэ ябаа улаан бургаа- hайхан залуу үетэндэ- ая бэлигээ, хаба шадалаа ан уран зохёолшод сэт- хэмжээшэгүй нангин хэ- ээ дээрээ даажа абанхай. ехэ удха шанартай юумэ адаг хүнүүд гээшэл даа.

засагай жэлнүүдтэ Буряад орон танигдалуу боложе хубилшоо, оймнай эрдэм hургуули гүй ехэ зула боложе ба- айхан байгаалимнай ган- тиимэ нэгэ тодо hонор шэнжэтэй hаань, хүн зо- хэжэ байhан ажал хэрэ- ьяа бүри hайханаар маг- зуруулха хабатай бшуу.

дэствын иимэ зохёолнуу- ай hонор үхибүүд хүлеэ- оро хүлеэдэг. Тэдэнэр ню- айгаа зурагуудые хараха- ан зохёолшодой номуудые аа, хатар дуунда ябаха- дэм шагнахадаа эрхим лэ ай зүйлнүүдынь шэлэдэг. имээр hайн саарhан дээ- нүүд зурагуудтайгаар хэб- номуудые хүлеэдэг.

бүгэдэн тухай нилээд ехэ а, дурадхалнуудые хэлэжэ юм ааб даа. Би мүнөө уран зохёолой темэ ту- эн бодолнуудаа дурсаха эйб. Ушар юуб гэхэдэ, зохёолшод түрэл Буряад хайгаа үхибүүдтээ hониноор хөөрэжэ үшөөл шаданагүйбди, бэшээшье хадамнай тэдэ номуудынай уншагшадаймнай эрилтэдэ хүрэнэгүй. hонин үльгэр шэнгеэр туужалхал ёhотой байгаабди даа. Энээн тухай В. И. Ленин: «Үльгэрнүүдшье хадаа нэгэ тээгүүрээ бодото ажабайдалтай, арадай хуби заяантай холбоотой байдаг. Жэшээнь, тахяа миисгэй хоёрые хүнэй хэлээр хөөрэлдүүлээгүй hаа үхибүүд hонирхохогүй ха юм»,—гэжэ хэлэhэн байдаг. Нээрээшье, мүнөөнэй тракторист тухай hонёор бэшээгүй hаа, тэрэ номоо хайшаншье гэжэ шэрдэ, гоёо, үхибүүд hонирхохогүй, уншахагүй байна бшуу.

Би Түнхэнэй аймагаар аяншалжа ябахадаа тэндэ Хоренов Лопсон гэжэ таряаша хүнтэй уулзаа hэм. Энэ хүн мэргэжэлээ дээшэлүүлхын тула Загарайн аймагай суута таряашан Серпион Кириллович Киселевтэ ерэжэ, бүхэли үбэлдөө, зургаан hарын туршада hураhан байна. Тиигээд Түнхэн нютагаа ерэжэ, тэрэ хүнэй жэшээ дээрэ олоhон дүй дүршэлөө хэрэглэн хүдэлхэдөө, сабшалангайнгаа ургаса хэдэ дахин дээшэлүүлээ. Нүхэр Хоренов газарта ёhотой хүн шэнгеэр хандажа, тэрэнине ойлгожо hураhан байна. Энээн тухай сэхэ бэшэжэрхёо hаа үхибүүд hонирхоншьегүй байхадаа болохол даа. Зүгөөр уран гоёор, hонин маягтайгаар бэшээ hаа, тэрэ хүнэй эрмэлзэл ба бэрхэшээлнүүдые яажа дабадагые харуулжа шадаа hаа, үхибүүд шунангяар уншаха. Тэдэнэй геройн үйлэ хэрэг, зориг урмашуулха бшуу.

Нэгэтэ Захааминаар ябахадаа, тэндэхи табадахи классай hурагша Зандуев Бата гэжэ хүбүүнэй Ц. Сампиловай «Ургашан» гэжэ зурагые харан hайхашаажа байхыень гайхаа hэм. Ехэл ойлгожо ядангяар, нэгэ юумэ тааха гэжэ оролдон шэртэхэ юм. Тэрэ хүбүүн тус зурагые тон адляар саарhан дээрэ буулгаха гээд лэ яданаб, тэрээхэн нюусынь лэ олоо hаа шадаха hэнби гэхэдэнь баярлагдаа бэлэй. Тэрэ хүбүүн гуа hайханиие ойлгожо hуража байна бшуу. Эрхим зохёолнууд иигэжэ харагшадые, уншагшадые бэедээ татана ха юм даа, тэдэниие зориhондоо хүрэхэ гэжэ оролдуулна.

Мүн лэ энээндэ адляар Иннокентий Григорьевич Дадуевай «Мартагдашаhан тосхон» гэжэ зураг харагшадые hонирхуулдаг. Теэд тэрэ зураг дээрэ буулгагдаhан Заглиг hуурин мүнөө Совет засагай үедэ ямар боложо хубилаа гээшэб! Энээн тухай бэшэхэдэ, зурахада яахаб. Ёhотойл ехэшье, hонирхолтойшье темэ гээшэ бэшэ гү?

Тиимэhээнь лэ би Буряадайнгаа уран зохёолшодые Виссарион Григорьевич Белинскиин хэлэhэн үгөөр, уран хүүгэдээ мартангүй, тэдээндэ hонирхолтой номуудые олоор бэшэел, гансахан үхибүүдэй бэшэ, мүн ехэшүүлэйшье hонирхохоор бэшэел; бэшэхэдээ ехэ хүн hаа мүнөө наhаяа мартажа үхибүүн шэнгеэр hонирхохоор бэшэел, хуурай хооhон заабари хэлэнгүй, тэдэнэй дура буляажа дахуулхаар бэшэел гэжэ уряалха байнаб.

Д. ХИЛТУХИН,
уран зохёолшо.

«БИДЭН ТУХАЙ БҮ МАРТЫТ...»

Үхибүүн өөрыгөө бэшэ, харин хүниие хүндэлжэ hургаха ёhотой

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙ

Энэ гуйлтые хэн хэндэ хэлэнэ. захина гээшэ хаб? Энэ гуйлтые эгээн бишыхан үхибүүд, hаял хүлдэ, хэлэндэ орожо ябаhан үхибүүд, хоёртой, гурбатай үхибүүд, табатай, зургаатай шиигануур гэзэгэтэй басагадууд, шэрүүн хасартай хүбүүхэдүүд үхибүүдэй зохёолнуудаар болохоёо байhан зүблөөндэ хандан хэлэнэ:

«Бидэн тухай бү мартыт... Бидэ гоё гоё номуудта ехэ дуратайбди. Эдэ номууд гарнуудhаамнай хүтэлөөд, өөрынгөө сэнхир hайхан ордондо оруулжа, манда үзөөгүй юумымнай үзүүлдэг, хараагүй юумымнай харуулдаг. Ехэл hонин байлаг даа! Өөhэдынгөө тухай бишыхан үхибүүдтэй эндэ уулзадагбди. Тэдэниие hайхашаадагбди. Тэдээндэл адли болохо гэжэ оролдодогбди. Тэдэнэй хэлэhэн үгэ дабтадагбди. Тэдэ манда ухаатайгаар юумэ заажа үгэдэг. Бидэ абынгаа город ошоходо, иимэ номуудые асархые захидагбди. Абамнай асардаггүй, хожом асархаб гэдэг, бидэ хүлеэжэл байдагбди...»

Үнэхөөрөөшье энэ эгээл бишыхан эрхэтэдтэ зорюулhан номууд, зураг номууд гэхэ мэтэ буряад хэлэн дээрэ хомор, үгы шахуу гэжэ хэлээ hаа, балай эндүү болохогүй бэзэ. Гэбэшье Буряадай уран зохёолшод, «Эгээн бишыхан үхибүүдтэ уншажа үгэгты» гэhэн гаршагтай шүлэгүүд гү, али үльгэр хэлэлгэнүүдые бэшэдэгынь ехэ hайшаалтай. Теэд эдэ зохёолнуудынь углуу булангаар ябаhаар уншаха газартаа уншагдаад, үгы газартаа үгы үнгэршэдэг байжа болоно. Хэрбээ эдэ зохёолнуудые гоё hайхан зурагтай, хурса үнгэ шэрэтэй ном болгоод гаргаа hаамнай, энэ номнай үнэхөөр өөрынгөө уншагшадтай нюур нюураараа уулзажа, хэды ехэ халуун баяр гэр бүлые шэмэглэхэ байгааб? Нэгэ иимэ халуун уулзалга тухай бодото жэшээ болгон хэлэхэ дуран хүрэнэ. «Ман тухай бү мартыт»... гэжэ хэлэгшэдэй нэгэн болохо, хоёр наhа хахадтаа ябаhан аша басагатай хүм. Энэмнай хүсэд хэлэндэ оронхой, бэеэ даагаад яслида байдаг. Манайда, үбгэ эсэгындээ долоо хоноод лэ айлшалжа ерэхэдээ, үүдэ орон сасуу: «Минии ном хаанаб?»—гээд ехэ тэбдүү асуудаг. Энэньшье үнэндөө тэрэнэй ном бэшэ, харин минии ном юм лэдөө. Валентин Берестов «Машина тухай» гэжэ номоо Яхадта танилсахадаа намда ехэ гоё hайханаар бэшэжэ бэлэглээ hэн. Намдаа баhал үнэтэй ном байгаа бшуу. Гэбэшье бэшэ номой үгы дээрэhээ энэ номоо нэгэтэ аша басагандаа уншажа үгэhэм, тэрэмни ехэ hонирхожо, амаа ангайжа байжа шагнаад, уншажа дууhахадам, номыемни гарhаам hуга татажа абаhан бэеэрээ үбсүүндээ шанга тэбэреэд, hөөргөөшье харангүй саашаа ябашоо hэн. Яахабши даа, номой үнэхөөр өөрынгөө уншагшатай иимэ халуунаар уулзажа тэбэрилдэхэдэ, хахалнаа гү гэжэ хэдышье hанаагаа зобоошье hаа, абяагүй hуугаал гүби. Теэд хахалхалгүй hаа хахалхалгүй байна. Энэ номнай мүнөөшье хүрэтэр аржагархан шэнэхэн зандаа. Манай гэр бүлэдэ тон ехэ хямгадалтайгаар хадагалагдажа, уншагдажа, хүргэхэ туhала хүргэжэл байдаг.

Эгээн залуу уншагшадта зорюулhан, эдэнэй ажабайдалда, эдэнэй hонирхолдо, эдэнэй эрилтэдэ тааруу номуудые Буряад хэлэн дээрэ гаргаад, пэтэгэр-пэтэгэр үхибүүдэй «минии ном» гэжэ эльгэндээ шангаар тэбэреэд ябахые хараа hаа, зүблөөн дээрэ энэ асуудал улам гүнзэгыгөөр табигдаха бэзэ гэжэ найдагдана. Хүч түрэлтэнэй эгээн эхиндэ байhан, сэсэгэй бадарhан шэнги үе халаае номгүй орхижо яажа болохоб. Эдэмнай ганса нэгээр тоолохо уншагшад бэшэ бшуу. hургуулиин наhанай үхибүүдые хэдэн мянгаадаар тоолоhон шэнги, эдэ уншагшадаа мүн лэ тэды мянгаадаар тоолохомнай мэдээжэ. Ургажа, үдэжэ, hалбаржа байhан арад зоной залуу үе хэзээшье олон.

Эдээндэ зорюулжа гаргаhан номуудаймнай аша үрэнь тон ехэ. Үхибүүнэй хүмүүжэл, болбосоролдо аргагүй ехэ нүлөө үзүүлхэ байна. Мүн үхибүүнэй эхэ, эсэгэдэ сэсэн мэргэн туhамаршань боложо үгэнэ. Эхэ эсэгэ хоёр үхибүүнэйнгээ түрөөдүй байхаhаа шахуу эхилээд, тэдэнэйнгээ ерээдүй тухай, шадаал hаа hайн хүн болохо тухайнь ехэл бодожо үзэдэг гээшэ ааб даа. Хэншье хадаа өөрынгөө үхибүүнэй үнэн сэхэ, ажалша, хүдэлмэришэ, зоригтой бэрхэ хүн боложо ябахын хойноhоо оролдодог байhаниинь мэдээжэ. Гэбэшье теэд ямар үе шатадань энэ hайн hайхан хүмүүжэлээ эхилжэ ябуулха юм гэжэ мүн баhа хүсэд мэдэдэггүй байжа болоно. Эндэ баhа үнөөхил номнай эхэ, эсэгын хүбүүе зүб зүргөөр хүтэлэн ябаха болоно бшуу. Гэхэтэй хамта бүхы хүмүүжэлгые гансал ном дээрэ хаяжа яажа болохоб. Эхэ эсэгэ хоёр үхибүүнэйнгээ нялха байхаhаа хойшо үхибүүндээ өөhэдынгөө хандалга тухай hайса бодожо үзэхэ ёhотой болоно. Нэгэ иимэ ушар байдаг: үхибүүнэйнгээ хүсэд ябаашьегүй байхаhаа эхилээд, урдань толгойгоо табижа үгөөд сохюулха, хүхеэхэ, ехэл hайн эди заажа үгэhэн шэнги болохо; үгышье hаа, барижа hууhан юумыень буляажа абаад хармалуулха. Эдэ аашанууднай үхибүүнэй хүмүүжэлдэ тон харша юумэнүүдшье hаа, эхэ эсэгэдэ хорогүйгөөр харагдаад, үхибүүе буруу тээшэнь, муу тээшэнь түлхилсэжэ үгэhэн зүйлнүүд болоно. Харин үнөөхил номнай бии hаа: «бү сохи, бү хармал:» гэhэн зурагуудаар, хурса үгэнүүдээр, үхибүүнэй наhан соогоо hанажа ябахаар тэрээндэ хэлэжэл, хөөрэжэл байха байгаа.

Гэр бүлэ тухай, үхибүүнэй хүмүүжэл тухай буряад хэлэн дээрэ литература тон хомор, тиимэ ушарhаа, үнөөхил хэдэн тээhээнь «hаадаг» «Үнэн» газетэдээ хандажа, зарим заримдаа энэ темээр статья, хөөрэлдөөнүүдые толилжо байгаа hаатнай hайн байгаа гэжэ hанагдаха байна. Мүн Буряадай номой хэблэл «Бидэн тухай бү мартыт...» гэдэг бишыхан үхибүүдэй—уншагшадай гуйлтые нээрээшье мартангүй, эдээндэ зорюулhан үгэ үсөөнтэй, зураг олонтой номуудые гаргажа байха бэзэ гэжэ бата найдагдана. Үнэн зорижо оролдоо hаа арга оно үгы гэжэ үгы hэмнай даа. Тиихэдэ «Байгал» журналда «Хараасгай» гэжэ, hургуулиин наhанай үхибүүдтэ зорюулhан булан бии, гэбэшье эндэ эгээн бишыхан уншагшадта хандалга, зорюулга гарадаггүй. Харин уран зохёолшодой hонирхолтой шүлэг, үльгэр, рассказуудые бэшээд асараа hаань, журналшье үгы гэхэгүй байгаал даа. Энэ асуудалые хаража үзэхыень бишыхан уншагшадай түлөө яhалашье оролдодог, зохёолнуудаа зорюулдаг, энэ журналай хүдэлмэрилэгшэдтэ, уран зохёолшодто найдаа hаа, заатагүй аша үрэ гараха байха даа. Харин Гэгээрэлэй министерство өөhэдынгөө зүргэ талаар нилээдгүй гээгдэжэ ябаhан зэргэшээгээ шангадхажа, бодото хэмжээнүүдые бэелүүлхэ бэзэ.

Буряадаймнай композиторнууд энэ статья соо дурдуулаашьегүй hаа, hонор зон хадаа энэ бишыхан эрхэтэдтэмнай зорюулhан нэгэшье дуун үгы ха юм гэжэ мэдэхэдээ, эдээндээ тааруухан дуунуудые бэшэжэ, нэрьемэ hайхан хүгжэмөөр энэ хөөрөөемнай түгэсхэхөө байна бэзэ даа.

Ц-Д. ДОНДОКОВА,
поэтессэ.

Урда Вьетнамай арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэд Америкын булимтарагшадтай шангаар тэмсэнэ. Зураг дээрэ: арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй нэгэ подразделениин сэрэгшэд атакада орохынгоо урда тээ.
ВИА—АПН-эй фото.

ОВАКИИН КОМПАРТИИН -гай ПЛЕНУМ

(ТАСС). Словакиин Ком[мунис па]ртиин ЦК-гай пленум Бра[тиславада] болоо. ЧТК агентствын мэ[дээсэнэ]й ёhоор, КПЧ-гэй ЦК-гай пленум, КПЧ-гэй ЦК-гай коммунистнуудай дүүргэнүүд тухай КПС-эй Слова[ки]гай нэгэдэхи секретарь Г. [Гусак] хэлэл хээ. КПЧ-гэй ЦК-гай гол документнүүд Слова[кийн] партиин политикада таарал[да]хото дээрээ бэелүүлэгдэхэ[ю]рэ мэдүүлээ.

[Сл]овакиин компартиин зарим [организаци]нуудай байдал урда тээнь[ээ] hайн байгаагүй, мү[ноо]нэй бэшэ гээд Г. Гусак [хэлэ]. Январиин пленумэй болон пленумhээ хойшо болоhон [па]ртийна ажабайдалай дото[ро де]мократическа централизмын [зу]рам болон гол ёhонуудые [эбд]үүлганууд хэгдээ. Манай [ху]харша хүсэнүүдэй харюу[ц]уулганууудhаа уламжалан, ажалшадай дунда үрэ [а]буулга хэжэ шадаагүй [...] бэрхэтэй хэсүү бай[...]ын бүхы ябуулганууд[т]а [...] татаа. Энэ хадаа эконо[м...]жэлтэдэ зарим зэргын нү[лөө]. Энэ байдалhаа гараха [...] нүхэсэлнүүдые коммунис[тн]уудхо ёhотой. Энэ парти өөрын[г]өө нягтаар жагсааха ябадал[тай] ёhотой.

[...] баталан абаhан резолю[ци] [КП]Ч-гэй ЦК-гай нэгэн адли [...] эсэсэй эсэстэ найруулаг[ша] Гусак үргэлжэлүүлэн хэлээ. [...] энэ асуудалаар ёhотойл бо[...]лые харуулнабди гэжэ би[...]жэ шадахагүй байнабди.

[...]ин пленумhээ хойшо то[...] муу ушаралнууд тухай [...], социализмда харша ху[...]

парти ба түрэнэй хүтэлбэри тоодоггүй байгаа гээд саашань Гусак хэлээ. Эдэ хэрэгсэлнүүд баруунай үзэл баримталдаг, социализмда харша хүсэнүүд ба эрмэлзэлгэнүүдтэ зам нээжэ үгэhэн байна.

Түрэнэй засагые—хүдэлмэришэн ангиин болон ажалшадай засагые hуларуулга эдэ ябуулгануудайнь үедэ үзэгдэhэн байгаа. Түрэнэй аюулгүйе сахиха ниитын органууд угаа ехээр hуларуулагдажа, зарим hалбаринуудта өөhэдынгөө үүргые дүүргэжэ шадахаяа болиhон байгаа.

Засагай түлөө политическэ тэмсэл парти дотор болоhон байна. Хэблэлдэ, радио болон телевидениидэ нүлөө эрилтэнүүдые баруунай үзэл баримталдаг оппортунис этэгээдүүд шэнэ эрилтэнүүдые хэдэг, өөhэдтэнь дуратай хүнүүдые хүндэлэн, магтаха эрмэлзэлгэнүүдые гаргадаг байгаа. Болохоор хараалагдаhан съездын урда тээхи партийна конференцинүүд дээрэ энэ зорюутаар хэгдэдэг кампани үнгэргэгдэжэ байгаа гээд Г. Гусак хэлээ. Шиидхэгдэхэ ёhотой угаа олон асуудалнууд хаража үзэгдэхэ ёhотой байгаа. Гэбэшье эдэ бүхы асуудалнуудые дары түргэнөөр шиидхэхэ эрилтэнүүдые баруунай үзэл баримталдаг бүлэгүүд хэдэг байгаа бшуу.

Январиин hүүлээрхи КПЧ-гэй ЦК-гай хүгжэлтэдэ гол аюул гэхэдэ, парти дотор, тэрэнэй газаа тээ баруунай үзэл баримталдаг хүсэнүүдэй эдэбхитэй бололго ехэ аюул тохёолдуулна.

Манай парти бусад хүдэлмэришэнэй, коммунис партинуудтай аха дүүгэй, нүхэр ёhоной хани барисаагаа бэхижүүлэнхэй.

Ойрын сагта партиин бэелүүлхэ хойшолуулашагүй зарим зорилгонууд тухай Г. Гусак үгынгөө түгэсхэлдэ тоотоно хэлээ. Шиидхэгдэхэ ёhотой КПЧ-гэй ЦК-гай ноябриин пленумэй hайшааhан харааа бодолго үйлдэhэн нягтаар жагсаалы ёhотой, энэ политическэ харааа шугамые ажалшадай бүхы хүдэлмэришэдэй, таряашадай, интеллигенциин түлөөлэгшэдэй политическэ талаар этигэн дэлжэхэ ябадал түйлахын тулада нягтаар жагсаhан бүхы коммунистнуудые тэрэ уриалаа.

Эдэбхитэй студентнүүдтэй Ю. Циранкевич уулзаба

ВАРШАВА. (ТАСС). Ороной дээдэ hургуулинуудай эдэбхитэдтэй ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Юзеф Циранкевич ноябриин 20-до уулзаа.

Дээдэ hургуулинуудта hуралсалай, политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин, тэрэшэлэн студентнүүдэй ажаhуудалай асуудалнуудаар хөөрэлдөөн болоо гээд ПАП агентство мэдээсэнэ. ПОРП-ын Центральна Комитедэй Тезисүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаhан студентнүүдэй ниитын ажабайдал Польшын Хүдэлмэришэнэй нэгэдэмэл партиин V съездын болохын урда тээхи кампаниин үедэ нилээд hэргэн hайжараа гэжэ тэмдэглэhэн байна.

[П]РАГА. 1968 оной октябрь. Карлова хүүргын түхэл харуулаг-
АПН-эй фото.

„Ленинэй суртал бодол маанадые тэмсэлдэ зоригжуулна“

БРАЗЗАВИЛЬ. ТАСС-ай корреспондент В. Райкерус иигэжэ дамжуулна:

«Владимир Ильич Ленин Россиин арадуудай ба тэдэнэй илалта түгэс революциин сэсэн мэргэн вождь байхаhаа гадна, бүхы дарлагданги арадуудай вождь боложосоно. Имагтал ленинскэ суртал бодол, ородой революциин амжалтанууд бэеэ даанхай байдалай, эрхэ сүлөөгэй түлөө, эб найрамдал ба дэбжэлтын түлөө тэмсэлдэ маанадые зоригжуулна» гээд Анголые сүлөөлхын түлөө арадай хүдэлөөнэй партиин (МПЛА) түрүүлэгшэ Агостиньо Нето ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлээ.

«Ленинскэ теори ба дүршэлдэ үндэhэлдэггүй нэгэшье бодото революци байхагүй. Бүхы дэлхэйн революционернүүдые политическэ, экономическа, социальна сүлөөрэлгын түлөө тэмсэлдэ Ленинэй сэсэн мэргэн ухаан бодол зоригжуулна. Эндэ, Африкада, социальна харилсаанай ба революционно хүсэнүүдэй иимэ ехээр хүгжөөгүй газарта, зарим оронуудай шэнэ түхэлэй колониализмын баалалтада орожо байhан газарта бэеэ даанхай байдалаа бодотоор бэелүүлхэ зам олохо хэрэгтэнь ленинскэ теори туhална. Үнэхөөрөөл бэеэ даанхай байдалтай болохые манай түбиин бүхы арадууд эрмэлзэдэг байна бшуу. Манай тэмсэлдэ агууехэ Ленинэй захяанuудые, тэрэнэй революционно тэмсэлэй баялиг дүй дүршэлые ходоодоо хүтэлбэри болгодог байгаабди, саашадаашье хүтэлбэри болгохобди» гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ.

ЮНЕСКО-гэй генеральна конференциин XV сессиин дүнгүүд

ПАРИЖ. (ТАСС). ЮНЕСКО-гэй (hуралсалай, наукын ба культурын асуудалнуудай талаар Нэгэдэмэл нацинуудай организаци) генеральна конференциин XV сесси Парижда хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

Үнгэрhэн хоёр жэлэй турша соо организациин хэhэн ажал ябуулгын дүнгүүдые сессидэ хабаадагшад зүбшэн хэлсээ, 1969—1970 онуудай бюджедые 77,4 миллион доллар байхаар баталаа.

Табан неделиин турша соо болоhон үгэ хэлэлгэдэ 109 гүрэнэй түлөөлэгшэд хабаадалсаhан байна. Олонхи делегадууд ЮНЕСКО-гэй хэhэн хүдэлмэридэ үндэр сэгнэлтэ үгөө, тиихэтэй хамта организациин секретариадай хүдэлмэриие үрэ ехэтэй болгохо, захиргаанай гаргашануудые бага болгохо гэжэ заагаа.

Газаа далайнуудые шэнжэлэлгын, научна гидрологиин, биологиин, сейсмологиин, hуралсал түсэблэлгын ба бусадай талаар уласхоорондын харилсаа холбоо хүгжөөхэ, ба үргэлжэлхэ тодорхой хэмжээ ябуулгануудые хараалhан шэнэ программа баталаа.

СССР-эй, БССР-эй, УССР-эй ба хэдэн социалис ороной делегацинуудай дурадхалнууд программада оруулагдаhан байна. Советскэ делегациин дурадхалаар сессидэ хабаадагшад хадаа В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойе hайндэрлэлгэдэ ЮНЕСКО-гэй хабаадалсаха тухай тусхай резолюциие нэгэн дуугаар баталан абаа.

Колониализмда ба расизмда эсэргүүсэн, эб найрамдалай түлөө тэмсэхэ хэрэгтэ ЮНЕСКО-гэй туhа нэмэри оруулха тухай тусхай hанамжа дурадхал оруулха тухай резолюциие сесси баталан абаа.

ЮНЕСКО-гэй генеральна директорэй тушаалда Рене Майо гэгшые сессиин делегадууд дахяад hунгаба.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО
ХИЛЫН СААНАhАА

ЧССР-эй хүн зондо хандаба

ПРАГА. (ТАСС). КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй, ЧССР-эй правительствын, Национальна Суглаанай Президиумэй ба Чехословакиин Профсоюзуудай Центральна Соведэй Президиумэй ЧССР-эй хүн зондо хандаhан хандалгые Чехословакиин радио ба телевидени ноябриин 20-до дамжуулаа.

Чехословакиин Коммунис партиин Центральна Комитедэй ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүд тухай hануулхадаа хүдэлмэридөө, табигдаhан асуудалнуудые шиидхэлгэдэ мүнөө гол анхаралаа хандуулха шухала. Энээнэй тулада амгалан байдал, бодолтой ба шууд сэхэ байлга шухала боложо үгэнэ гээд КПЧ-гэй ба ЧССР-эй хүтэлбэрилхы органууд мэдүүлнэ.

ВКТ-гэй мэдүүлгэ

ПАРИЖ. (ТАСС). Уласхоорондын валютна системэдэ бэрхэшээлэй тохёолдоhоной түлөө харюусалгые ажалшадта тохохо гэhэн правительствын hэдэлгые үндэhэ баримтагүй гэжэ Ажалай бүгэдэ ниитын конфедерациин конфедеральна бюро толилhон мэдүүлгэ соогоо буруушааhан байна.

Ажалай бүгэдэ ниитын конфедераци хадаа энэ оной май—июнь hарануудта болоhон бүгэдэ ниитын забастовкоhоо уламжалан туйлагдаhан амжалтануудые хамгаалхын тулада хүсэлэл оролдолгоёо нэгэдүүлхыень бүхы ажалшадые уряална, экономическа ба социальна эрилтэнүүдэй түлөө тэмсэл шангадхаха зорилгоор профсоюзна нэгэдэмэл фронт байгуулха шухала гэжэ тоолоно.

Урда Вьетнамдахи дайн байлдаан

ХАНОЙ. (ТАСС). Вьетнамдахи дайн байлдаае үтэ дуугүйгөөр болюулха тухай дэлхэйн олониитын эрилтэ хэдэг болобошье, Холбоото Штадууд Урда Вьетнамдахи дайшалхы ябуулгануудаа үргэлжэлүүлhээр.

Гэбэшье Урда Вьетнамай арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд эдэ ябуулгануудыень амжалтатайгаар таhалдуулна. Шэрүүн шанга байлдаануудай үедэ патриодуудта сохигдожо, американ сэрэгүүд, Сайгоной туhамаршадай сэрэгүүд ехэ хохидолдо ороно.

Ноябриин 1-дэ, 9-дэ ба 10-да дайсанай сэрэгэй флотилинуудта эсэргүү ябуулгануудые Бенче провинцида хэхэдээ, Урда Вьетнамай патриодууд сэрэгэй 54 судные уhанда шэнгээhэн гү, али галдаhан, дайсанай 1.700 гаран солдат ба офицерые, олонхидоо американ сэрэгэй алба хэгшэдые, хүлhөөнь буулгаа. Освобождение агентствын дамжуулгада үндэhэлэн, ВИА агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор, Хамлыонг мүрэн дээрэ гансахан лэ ноябриин 15-да болоhон байлдаанай үедэ дайсанай 16 сэрэгэй судна уhанда шэнгээгдээ, США-гай 9-дэхи ябаган сэрэгэй дивизиин 600 гаран солдат ба офицер усадхагдаа.

Ноябриин 16-най hүни Урда Вьетнамай арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенинүүд Куангнам провинцида США-гай 198-дахи ябаган сэрэгэй бригадые, американ «Американ» гэжэ дивизиин 8 лагериие ехээр добтолоо. Патриодууд 450 гаран американ сэрэгэй алба хэгшэдые усадхаhан ба шархатуулhан, 23 блокгаузые, 18 блиндаж, 91 казарма тэhэлhэн, hомо хэрэгсэлэй 5 складые hандаргаhан байна.

Ехэ хохидолдо ороhон американ эзэрхэг түримхэйшүүл, тэдэнэй сайгонско туhамаршад Урда Вьетнамай энгэй хүн зондо хоро шараа гаргана. Бенче провинцидахи Тхуандьен тосхониие американ вертолёдууд ноябриин 4-дэ буудаа. Тэрээнhээ уламжалан, 20 энгэй хүн, тэрэ тоодо дүрбэн үхибүүн, олон эхэнэр алуулhан байна. Американ эзэрхэг түримхэйшүүлэй сайгонско туhамаршадай эдэ зэрлиг ябуулганууд дайсаниие хүсэдөөр илатараа дайлалдахаар Урда Вьетнамай шиидэнги байhые улам бүри ехэ болгоно.

Камбоджын буруушаалга

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Камбоджоhоо ООН-ой дэргэдэ байдаг саг үргэлжын түлөөлэлгын зургаан хадаа США-гай, Таиландын болон Урда Вьетнамай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй Камбоджодо эсэргүүгээр зэбсэгтэ хорото ааша гаргаhан тушаа гурбан бэшэгые Аюулгүйн Соведэй түрүүлэгшэдэ эльгээгээ.

США-гай Таиландын ба Урда Вьетнамай агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй самолёдуудай Камбоджын агаарай хилые оло дахин дабаhан, сэрэгэй подразделенинүүдэй Камбоджын газар дээрэ ороhон, Кхмерскэ сэрэгэй алба хэгшэдые, энгэй хүн зониие буудаhан, тэдэниие плендэ абаhан олон тоото баримтанууд бэшэгүүд соо дурдагдаhан байна.

Камбоджын правительство хадаа эдэ эзэрхэг ябуулгануудта эрид шанга буруушаалта мэдүүлhэн, иимэ ябуулгануудые саашадаа хэхэеэ болихо, тохёолдуулhан гарза хохидолые түлэхэ тухай США-гай, Таиландын болон Урда Вьетнамай правительствануудта эрилтэ хэhэн байна.

Маршал Оту арестовалагдаба

АКАРА. (ТАСС). Гүрэндэ эсэргүү үгэсэлгэ хээ гэжэ гэмнэгдэhэн зэбсэгтэ хүсэнүүдэй главна командалагша агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй маршал Оту арестовалагдаа гээд сүлөөрэлгын национальна совет ноябриин 20-до соносхоо. Ганын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командалагшын үүргые саг зуура дүүргэгшээр генерал-майор Окран томилогдоhон байна.

ШЭХЭНЭЙ ШЭМЭГ НЮДЭНЭЙ ХУЖАР

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ.
Шэбэртын шугы соо.
Шог ёгто мүрнүүд.
Уран шүлэгэй долгин.

Гунга ЧИМИТОВ

ШИИГАНУУР

Ёгто ульгэр

Шэнэһэн модоор бодхоһон
Шэнэ байшан гэртэмнай
Шииг нойтотой энэ зун
Шииганууур бии болобол даа.
Байшан гэртэхи юумые
Баран муушалжа мэдэбэ.
Эб эмхигүй байнат гэн,
Эртэ үглөөнһөө эхилжэ,
Үдэшэ болотор шииганана,
Үйлымнай үзүүлэн тамална.
Гэрэй эзэд — бидэниие
Гэмэрхэ, зэмэлхэнь багадаад,
Ороһон, гараһан зариманда
Ородог, халдадаг болобол даа.
Үниш болонгүй Шииганууур
Үргөө гэрһээ гараба.
Шэнэ байшангай гуримые
Шэбэнэн байжа муушалба.

Шиигтэй һүүдэр газараар
Шииганууур дуратай мүлхинэ.
Өөрын халибай амитадта
Үргэ хүүрээ дэлгэнэ.
Шэнэ байшан тухай хүүр
Шэггүй ехээр дабһалагдаад,
Хоро шараар баглайран,
Холо саагуур таранал даа.
Хүндэтэ минии уншагшад,
Хүрэһөөр харюу хэлыт, зүү:
Хүдэлмэрилдэг газартатнай
Иимэ Шииганууур байха гү?
Ажалша үнэн хүнүүдэй
Амгалан байдал хамгаалжа,
Хорон хүйтэн хушуутай
Хобуушадые элирүүлжэ,
Үгы болгохо һанаатай
Үльгэр баснияа хөөрэбэб.

Ш. НИМБУЕВ

ҮХИБҮҮДТЭ ЗОРЮУЛҺАН ШҮЛЭГҮҮД

ОИН АМАН

Ой соо ябатараа
Ооглоод үзэбэб.
«Оо» гээд ооглоһом
Ой хойноһоомни
«Оо» гээд ооглобо.
«Һаа!» гээд хашхарһам
Һажаалдажа хашхарба.
Хэлэһэн лэ үгыем
Хэлэжэл байба.
Энеэгээд үзэбэб —
Энеэбэ.
Ханяагаад үзэбэб —
Ханяаба.
Хонин шэнгеэр
Мааараад туршабаб —
Хойноһоом һажаан,
Баһал маараба.
Тэхэ шэнгеэр
Бабанаад туршабаб —
Тэрэмни һажаан,
Баһал бабанаба.
Ойе баһажа
Ооглон гэжэ
Наадалуулхыса
Наадалуулаад,
Баһуулхыса
Баһуулаад,
Абяа гарахада
Абяа гарадаг,
Дуу гарахада
Дууряан һажаадаг
Арба мянган
Аматай гэжэ
Мэдэн гэхэдээ,
Мэгдэн гэртээ
Түгшэтэрөө гүйжэ,
Түргэн харилайб.

ПОМИДОР ЯАХАДАА УЛААН БЭ?

Баабайм мүнөөдэр
Базаарһаа асараа
Ногоонууд үгэрсы,
Улаанууд помидор.
Амтархан эдижэ,
Ажаглан хаража
Һуутараа гайхашоод,
Һурааб баабайһаа:
— Яахадаа помидор
Ягааран улайнаб?
Үгэрсы яахадаа
Үнгөө хубилнагүйб?
Нэгэл огородто,
Нэгэл газарта
Адлил ургана хаям.
Адлил ундална хаям?
Баабайгаа харахадам
Бахардан тулгардаад,
Абяа гарангүй,
Амаа ангайнгүй
Һууд гээд,
Һуняад гээд:
«Тэдэшни, хүбүүн,
Тиимэл табисууртай
Ургамалнууд шуу.
Ушар шалтагааниинь
Уудалжа шадаха
Бэлиг түгэлдэр
Бэрхэ эрдэмтэн
Болоорой!» гэбэ.

БОРОО ХЭНДЭ, ЮУНДЭ ХЭРЭГТЭЙВ?

Борложо шатаһан
Борохон добуунай
Ногоорон һэргэжэ,
Ногоон тэрлигээ
Нэмэрхэдэнь хэрэгтэй.
Боргожон бээжэһэн
Борохон поршоонхын
Наратайда һэрюусэжэ,
Наадажа хэбтэхэ
Шалбаагта хэрэгтэй.
Борложо тооһотоһон
Борохон хушалтын
Тооһоёо угаажа,
Толорон сэлмэжэ,
Ялархадань хэрэгтэй.
Боорнин боролжын
Борохон хүхын
Хоолойгоо зайлаад,
Хонгёо һайханаар
Донгодоходонь хэрэгтэй.
Борогшо гүүнэй
Борохон дааганай
Һайса угаалган,
Һайхан болоод,
Инсагаалхадань хэрэгтэй.

ХУРДАН ХУРГАН

Хүгшэн эжын хургые
Хүсэхэ хурдан хургатай
Хүн байхагүй гэхэлэн.
Оймһо оёжо һуухадань
Ойронь ошоод харагты.
Хурдан арбан хурганиинь,
Хурса ялагар зүүнүүдынь
Урилдааһан юумэндэл,
Угаа түргэн хүдэлхэл,
Онон хаража үрдихэгүйт,
Обёоржо хүсэд шадахагүйт.
Ээрэһэн утаһан
Хорожол байха,
Эрхинтэ баарья
Нэмэжэл байха.
Үльгэр таабари
Хөөрэжэл һуужа,
Үлхөө алдангүй
Оёжол һууха.
Һажажа нюдөө
Аняашье һаа,
Һагабшаа, юрэдөө
Алдахагүй даа.
Инмэхэн хүгшэн
эжытэй хүм даа.

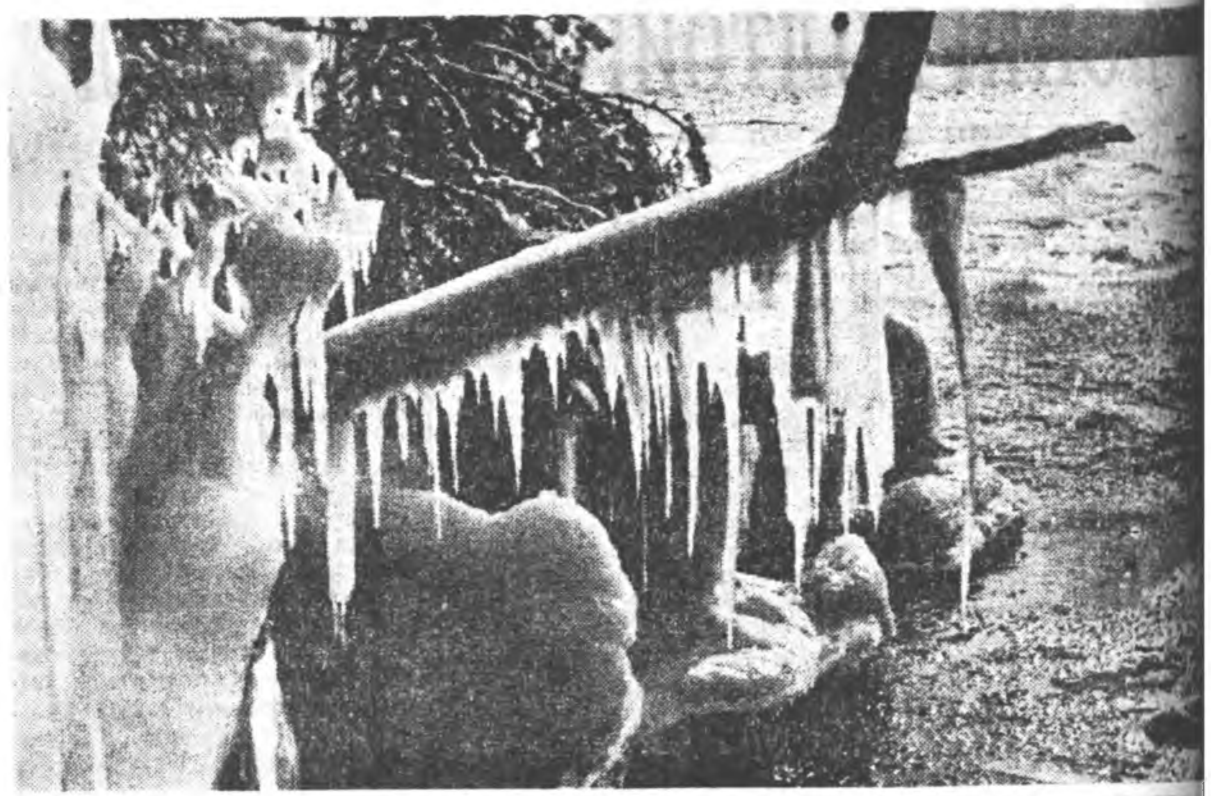

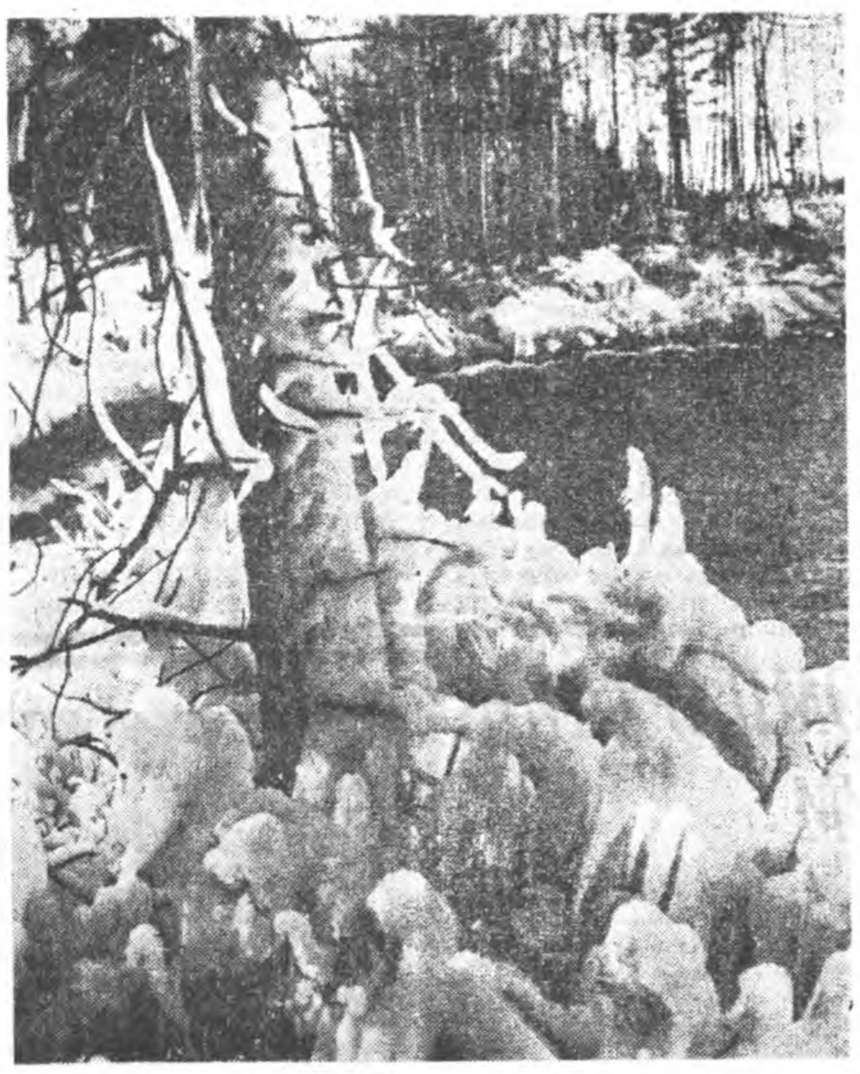

ҮБГЭН БАЙГАЛАЙ ЭРЬЕДЭ...

Үбэлэй хүйтэн зүүдэ
Үбгэн Байгал манажа,
Дорюун һалхинда шэрб...
Долгилжо байхадаа гоёл...
Эрьеын үндэр мододые
Эбхэрэн ерээд сохиходоо,
Мүнгэн зүүдхэл зүүлгэ...
Түргэн гэдэргээ бусаһал...
Һухай улаан нарһад
Һайхан бэреэд шэнги.
Татуурга, һиихэ зүүн...
Тонгойлдоно үйдаһан...
Тооһон сагаан жабар
Тос-тосхон тоборно.
Тойроод байһан байгаал...
Тас-нясхан доһолно.
Бардам үбэлэй хазаарта
Байгал орохо дурагүй.
Байжа ядаһан эмнигтэл...
Булгин харайн собхорно...
Баргажан, сарма һалхи...
Барижа ядан дэбхэрнэ.
Баруун, зүүн хамаагүй
Бараан долгиёо һэжэр...
Эгээл энэ үедөө
Эзэн Байгал һүрөөтэй.
Тэнгэри нээрһэн мэтэр...
Тэшхээд тэндээ гайхал...
Үншэн дорюун һалхин
Үнинэй хадаар зулана.
Мүнгэн тобшо дуһалнуу...
Сэсэрэн сэсэрэн тарана.

П. ЯХНОВЕЦКИ...
фото...

«НАМҺАА САAГУУР»...

Зунай сагта Бэшүүрэй аймагай Шэбэртэ нютаг ерэһэн һайт. Гоёл нютаг даа. Аяын үнэр хойто хада тээһээнь анхилха. Зүүн зүгтэнь тарялан, нуга хүхэрэн, ногоорон байха. Нютагай зүүн тээхэнэ оршодог шугы соонь ороходо ямаршье аллей, скверһээ гоё. Умдаа хүрөөд, аршаан уухаяа һанаа һаащ, ойн захадахана, Улаан хадын хаяахаиһаа тунга арюун аршаан бурьялхадажа байха. Үгышье һаа, нютагай тэг дунда шахуу шожогонон урдадаг булагайнь уһан яагааб. Ямаршье хүйтэн пивэ уһанһаа һураггүй дээрэ. Умда харяастайень хэлэхэ гүш! гэжэ олонхидой бахархагатынышье гайхалгүй юм.

Би жэл бүхэндэ энэ нютагые эрьежэ, хаража байдагби. Илангаяа зунай хаһаар тиишэ ябаха угаа дуратайб. Шэнэ шэнэ гэрнүүд ундыжал, бодожол байдаг. Жэлһээ жэлдэ хүн зониинь олон болодог. Республикымнай нэгэ бүлангайнь түбхинэн һалбаржа байһан нютаг ха юм даа, Шэбэргэмнай. Алин намдуу мүшэтэ һүни үйлсэ гудамжануудаарнь алхалан, болохо бодолоо бодожо ябахадаш, согтой хүгтэйгөөр хүбүүд, басагадайнь дуулалдаха соностохо.

Сэлгеэхэн Шэбэртэм
аршаантайл юм
Шэлынгээл хормойһоо
харьялдаг юм...

Энэ дуунайнь аялгые аршаан булагайнь мэлмэн тунга уһан үлгыдэн байхадал гэдэг лэ.

Сэдьхэлээ сэнтэлүүлхэ гэхэдэ дурыеш гутааха юумэн баһал олон даа. Юун бэ гэжэ гайхана, гэлынэ гүт? Энэ үзэсхэлэн һайхан байгаалиингаа хэшэг, баялигые эзэн ёһоор эдлэжэ шадахагүй гээшэ хэнэйшье дура гутаамаар юм.

Булагайнь уһанһаа умдалхаяа би. Будамшуутнай, хахад үдэр болоогүйхэн байхада ерэбэб. Ерэн гэһээ: гэдэргээ гүйжэ арилхаар юумэн болобо. Булагай намаглиг газарта гахай галуун хоёр хабаа үзэжэ, шабар шахай болошонхой, эзэн янзаар аашалалдажа байба. Тээ дээдэ тээнь айлай олон тахаанууд... Хүн зоной уһа абадаг газартань үхэр малнууд... Ёһые гэды хорин жэлэй хүреэлээтэйхэн худагайнь хажууда ерэжэ, тонгойжо харахадам, хара булангираар урдажа, шэнэхэн гаргагдаһан шабааһахануул уһан дээрэ хөөрэжэ байба.

«Халагамни халаг» — гэжэ шоншорбоб. «Юундэ юрэдөө хореолдоггүй байгаа гээшэб? Иимэ тунга уһатай газараа хүн зониинь яахадаа тооно, хэрэгсээнэгүй гээшэб! Али шабааһатай, гахай, шубуунай зүймадһатай уһа эдихэдэнь һайн гээшэ гү? Шэбэртын больницын ахалагша врач нүхэр

Будамшуугай почтоһоо

Хусаев сэбэр һайханиие сахиха һэргылэмжын хүдэлмэри ябуулнагүй гээшэ гү?».

Урмаа хухарһандаа, умдаа ехээр хүрөжэ, хүдөө талын хүйтэн тунга уһа һанаһан тула Улаан хадын аршаанда удааранггүй гарашабаб. Хоёр жэлэй урда тээ эндэ зунай һайхан сагта малшадай амарха байра барихабди гэжэ Бэшүүрэй совхозой дирекциин хэлсэһые һанабаб. Байраһаа байтагай һаднагшье зоогдоогүй байшаба. Зунай сагта амархаяа ерэгшэд майхан татаlaг, балгаан барьяа болодог юм хаш. Аглаг ой сооһоо бурьялан гараһан аршаанһаа хүртэжэ байхада гоёл һэн. Теэд хэдэн газараараа хэршэгдэжэ, үхибүүдэй хүрдэ табижа наадаһан сорго харахада, аягүйшэг мэдэрэл түрөөдхёо.

Үгынгөө эхиндэ шугы тухай дурсаа һэм. Шэбэртын шугы «үнэхөөр һайхан юм. Улаагана, үхэр нюдэн, тэхын шээг, долоогоно хүрэтэрөө тэрэ шугы соо ургадаг аад, мүнөө тэндэ юуншье үгы болоожо байнхай. Хуу шахуу эшэнүүдынь хухаршоо. Зунай сагта эгээ үзэсхэлэн газарыень хүреэлэн хашаалжа, сэнгэлигэй газар болгохо гэһэн хүдэлмэри урдань ябуулагдадаг аад, мүнөө мартагдашоо. Шугые гоёоһон жэбжэгэр үндэр хасуури, нарһануудые зарим нэгэн хайхарамжагүй хүйхэрнүүдэй унагааха, отолхонышье үзэгдэнэ. Түргэдэжэ ерэхэдээ хуһадайнь мүшэр хухалжа, шалаяа хамаха хамуурышье хэжэрхидэг ушар байха юм. Иигэжэ зоргондоо опогшодтой оройдоошье тэмсэл хэгдэнэгүй. «Намһаа саагуур, наранһаа наагуур» гээд ябадаг хүтэлбэрилэгшэдтэй шангаханаар хөөрэлдэхэ саг одоошье тулаа хаш даа.

Эдэ бүхы дутагдал тухай Шэбэртын сельскэ Соведэй түрүүлэгшэ Ю. Дагбаев, Бэшүүрэй совхозой директор Б. Юмсунов, парткомой секретарь Н. Горбатюк гэгшэд мэдэхын саана мэдэжэл байдаг аад, нюдөө бүглөөд, гараа зангаад мүнөөдөө ябана.

Байгаалиин үгэһэн баян хэшэг бэлэгтэ эзэн янзаар хандажа, бодотоор, ашагтайгаар эдлэжэ шадахагүй гээшэ ехэл харамтай байна даа.

Ямар хэмжээн абтагша aаб, ерэхэ зун болотор юу хэгшэ aаб гээд, Будамшуутнай нэгэ бага хүлеэгээд үзэхэм. Хэмжээнэй абтаагүй, саашадаа иигээд лэ нюдэ балай хандаха болоо һаань, бүри шанга асуудал эдэ хүтэлбэрилэгшэдэй урда табиха байһанаа мэдүүлнэб.

БУДАМШУУ.

ҮҮСЭ БЭДЭРЭЛГЭН

(Шог рассказ)

Үни заяанай хүлеэгдэһэн намарай һүүлшын һара одоошье айлшалан ерэжэ, саһа бордоһотой һалхин үдэр бүхэндэ хуудамханаар үлеэжэ захалба. Хүйтэн сэлмэг агаар хабтагар зузаан сээжынгээ хүрхытэр амилхадаа гү, али туулган сагаан мүльһөөр хүбэнэгтэжэ эхилһэн Үдэ голоо хаймадин шэртэхэдээ гү, бүри бү мэдэе, Роман Яхунаевич юундэшьеб даа аргагүй хүхидэг. «Одоошье үбэлнай ерэхэнь, арьбантые үүсэлхэбди» гэжэ үетэн нүхэдтөө, һамгандаа хэлэжэ һалахагүй юм. Нэгэтэ ажалһаа ерэхэдэнь, һамганиинь гахайн толгой хуухалжа, туха сүлөөгүй юумэ һалиржа байба.

— Һэ, баһа энэ толгойтойгоо носолдожо байна гүш! Эдихэгүйб, өөрөө тэрэнээ зулгаагаарай,—гээд хүбхэгэр зузаан папкаяа һүгабшаад, һөөргөө гарахаа һэдэнэ.

— Харалнии, үшөө намда өөдэрхэхэ болоо гүш? Хаанаб, алим бэ тэрэ һайрхаһан үүсэшни? Дүрүү зузаан арьбантай адуу үүсэлхэл байхабди гээд яһала һайрхаа һэмнайш. Теэд алим бэ тэрэшни? Үгы ха юм,—гэжэ һамганиинь ганирба.

— Болил даа... Угайдхадаа үхэрэй тарган мяха шэлэжэ абахас ядаг хүмши... Үдэр бүхэндэ гахайн толгой хуухалжа байхаа эшэнэгүй гүш.. Ямар хэмэршье һаа, Буряад орондоо нилээд суурхуулһан хүнэй һамган шүүш,—гэжэ үбгэниинь нялуунаар дуугараад, шахан байжа худалаар хас-хас энеэбэ.

— Теэд алим бэ тэрэ дүрүү зузаан арьбантай үүсэшни? Мүнгэн гамнажа үзөөрэй, ерэхэ зун Хара далайн эрье амархаа ошохобди гээд ши өөрөө захяа һэмнайш, мартаа гүш? Воот, тиимэһээ үдэр бүри гахайн толгойтой носолдоноб,—гэбэ һамганиинь.

— Ямар хэмэршье һаа, адуунай мяхан энэ яндан гахайнини толгойһоо һураггүй дээрэ һааб даа,—гэбэ үбгэн.

Тиихэдэнь һамганиинь бүри ехээр сухалдаба. Хэды тиигэбэшье тоһо бушхитараа шарагдаһан галбагар шэхэнһээнь нэгэ хүсөөгхэниие отолоод, ама уруугаа хэжэрхибэ. Аятай зохидоор, яаралгүйхэнөөр хэршэгэнүүлэн байжа жажалхыень харахадаа, Роман Яхунаевич тэнсэлгүй ехээр үлдэһэнөө мэдэржэ, хара шүлһөө хооһон хоолоо уруугаа гүлдэгэд байтар залгижа орлуулһанай удаа:

— Мухаа, тэрээхэн шэхэнһээ отолжо, наашань һарбайл даа,—гэнэ.

— Али шэхыень, баруун гү?

— Үгы, зүүн шэхыень... Баруун шэхыень ши бэеэрээ эдеэ хаямнии.

— Башиибаа, ямаршье шэхыень шамда үгэхэгүйб. Үнөөхи мянга дахин һайрхаһан дүрүү ... арьбантай үүсэшни алим бэ...

Роман Яхунаевич үнөөхи ... галбагар шэхэнһээ ... һэн гү, али яагаа һэм—... аргагүй. Харин хойто үглөө... ажалдаа ошоһоор аймаг ... ходоо бэлэй.

— Алё-о, хэн бэ, Петр Таб...вич гү?—гэжэ мэтэр эзура...

— Петр Табинаевич мүн... дэлнэгүй,—гэһэн харюу ... дуулдаба.

— Яагааб, юун болооб?...

—Аа, колхозойгоо ... хэмһээ олоор үүсэлүүлэ... али яагаа юм. Ажалһаа су... дөөд, ондоо аймаг үни хада... ошоо,—гэһэн харюу дуулда...

Роман Яхунаевичай шэ... гансата хубилаад, үнөөхи ... шэхэ жажалжа һууһан һам... нюдэнэйнь узүүртэ бурьял... гээ бэлэй.

М. ОСОД...

ШОГ МҮРНҮҮД

СОЁД АНГУУШАНАЙ ҺОНИРХОЛТО ХӨӨРӨӨН

Үни юм һэн гү, һая гү, үнэн юм һэн гү, худал гү, бү мэдэе. Зарим ангуушад «мохиёо» халаан хөөрэн гэхэдээ, уһан дээгүүр үрмэ тогтоохоор, гоёор һайрхан һагад хөөрэдэг ха юм. Ахын аймагай Сорог нютагай ангууша нэгэ хүнтэй хөөрэлдэбэ гээшэб. Ойдо болоһон ушаралта ябадал тухайгаа эшэ татан, һабагша һунааба.

— Зайл һэн бэдшн,— гээд хөөрөөгөө эхилнэ. — Ангууша хүн гээшэ наһан соогоо олон юумэ үзэдэг. Зарим юумэн һонирхолтойшье байдаг. Хоёргурбан жэлэй саада тээ һэн. Нэгэтэ намар агнууриде гараад, һарые һаралан, ой тайга махагдаба. Тиигэжэ ябатараа, һомом дууһашаба. Дариһаа ондоо юумэн үгы. Гахай дуулаг, газар шагнаг ехэ. Иимэ юумэн хэзээдэшье үзэгдөөгүй бэлэй. Тушаан болоходоо хэрмэнэй олон гээшэ. Модоной гэшүүһэн дээгүүр дүүлин, дээшэ доошоо гүйлдэнэ. Халагнии халаг, моримниш алаг. Гүн тайгын оёорто, гүрлөө шэрэнгиин дунда ябатарни, бүлэг мойһон ургажа байба. Харан гэхэдэм, набшань унаһаншье һаа, жэмэсынь мүшэрөө нугартар дарашоод, монсойлдожо һуулай. Дайдын хэшэгһээ ама хүрэхэ юм байна гээд, адха адхаар абажа эдеэд, яһыень суглуулба гээшэб. Патроноо дари, мойһоной яһаар һомолоод, һулаһаа дээрэ һон гүүлэхэ юумэтэй болобоб. Доохонуур ябаһан хэрмэдые тоншоходожо, ганзагатайханшье бологдоо.

Зай, яахаб, отог тээшээ ошохо, хонолго тээшээ дүтэлхэ гэжэ бодоод, нэгэ бага амарха, тамхилха һанаатай унуули һандайлан һуубаб. Тиигэжэ һуухадаа, мойһоной яһан шабаар олзо хэһэндээ омогорхоноб, һанаамгай байһандаа бэеэш магтанаб.

Һуужа һуутарни, модон сооһоо гэнтэ томо гэгшын хандагай гаража ерэбэ. Намайе обёорногүй хэбэртэй. Тэсэжэ ядаһандаа мойһоной яһан һомотой буугаараа мэргэлээд абабаб. Хандагайшье харайгаад, хараа далда орошоо бэлэй.

* * *

Он жэл ошожо, тиихэдэхи юумэн мартагдаа. Хоёр-гурбан жэлэй үнгэрһэн хойно агнууриде гарахадаа, үнөөхи мойһото

газартаа ябашабаб. Хүбшэдэ мойһон ургагшагүй һэмнай. Магад жэмэсыень түүжэ эдихын түлөө тэрэниие баабгай тарижа болоо ха гэжэ бодоноб.

Уданшьегүй модоной мүшэр һаршаганаад, буртаг шэрэнги миралзаад, түглэгэр хара юумэн нам тээшэ дүтэлбэ. Марьяагаад һуунаб. Бүри ойртуулаад, байхын бараагаар багсаажа ерээд буудажархибаб. Абяашье гараһан юумэ үгы, буудааша амитам харагдахаяа болишобо. Тэрэ газартань гүйжэ ошобоб. Асари томо тураг аяаршоод хэбтээ һэн.

Харахадам һарбай томо эбэрэйнь хоорондо һагсагархан мойһоной эшэ хадхаатай байба. Һуга татаад хаяха гэхэдэм, абтажа үгэбэгүй. Ядахадаа һүхөөрөө толгойень хэмхэ сабшаад, тэрэ мойһо узуууртайнь угза татан хаябаб. Тэрээндэ ургаһан мойһо түүхэдэм, тогоом дүүрэшоо.

Хэдэн жэлэй саана намда мойһоной яһаар буудуулһан хандагайн нюдэн үүлэтэй байһан юм. Тэрэ тэмдэгээрнь алаһан хандагайгаа танибаб. Буудахадам ураг тархи соонь орошоһон мойһоной яһан үндэһэлжэ, тэрэ жэмэс ургаһан бололтой,— гээд ангуушанай хөөрөөн түгэсэбэ.

Ф. БАЛДАЕВ.
зураг өөрынь.

Үбэл ерээ! Ой соо ошоһомнай, саһанай ехэ гээшэнь! Зүргэгүй газараар ябахын аргагүй. Үбдэг туласа. Һалхигүй үедэ ямар гоёб даа! Юуб гэхэдэ, намдуу номгон байдалда ой соо нэгэ жэгтэй. Хаанашьеб тоншуул тошогоносо модо нүхэлнэ. Заахан хасуурииһаа саһан һард унаад орхибо. Юун гээшэб? Харан гэһээмнай, саб сагаахан шандаган бүмбэрсэ гүйгөөд ябашаба. Бамбагар һүүлтэй хэрмэн модонһоо модондо һүрэнэ.

Гоё даа, үбэлдөө ой соо!

А. НИМАЕВАЙ
фотоэтюд

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

14 часһаа 17 час 30 ми... хүрэтэр Москваһаа дамжуулга... час 05 минутаһаа һүүлэй ... 15 часһаа «Түрэһэн үдэрөө...» гэһэн дамжуулга. 15 час 30 ми...таһаа субботын үдэрэй ре... 16 часһаа «Знани» бүлгэмэй ...жуулга. 16 час 30 мину... «Дуунда дуратайшуулай клуб...» һэн дамжуулга. 17 час 30 ми...һаа 19 час хүрэтэр амаралта... часһаа телевизионно зүжэг. 20 ... 30 минутаһаа «Холо, ойрын ...нин» гэһэн дамжуулга. 21 ча... минутаһаа «Человек без пасп...» гэһэн уран һайханай фильм. Ул... Үдын телестудиһаа дамжуу...ха.

«ПРАВДА БУРЯТИИ» МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Агитатор ба үйлэдбэри» гэһэн түрүү бэшэг. «Үйлын хэрэгнай эхин гээшэ» гэһэн А. Магхановай статья. «Ленинскэ тахалай вахтада» гэһэн рубрика доро информацинууд. ТАСС-ай материалнууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: тоосоото һунгалтын партийна суглаанууд. А. Митниковэй статья.

Гурбадахи хуудаһанда: хилын саанаһаа ерэһэн мэдээсэл. ТАСС-ай материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Субботний огонек».

Редакторай орлогш...
М. Н. НИМА...

Манай адрес, телефо...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Лени... Телефоны: редактора — ... приёмная — 54-93. зам. ... ра — 68-08, зам. редактор... ответ. секретаря — 50-52, ... вет. секретаря — 66-76. ... партийной жизни — 60-91. ... го хозяйства — 64-36, 63-8... ганды и агитации — 56-23, ... мышленности и строитель... 61-35, советского строител... быта — 69-58, культуры и ... 60-21, писем и рабсель... 67-81, информации — 34-06 ... ственная приёмная — 56-62 ... ное бюро — 57-63, фотол... рия — 33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография ... ления по печати при Совете ... ров БурАССР.

Н-03808. Зак. № 1...